Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

НАША СЛОВА

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года № 20(457) 24 ТРАЎНЯ 2000 г.

Спадару Стражаву В.І.
Міністру адукацыі Беларусі
9, Савецкая, Менск
220010

Паважаны Васіль Іванавіч!

Вельмі шкада, што кіраўніцтва ТБМ не было запрошана 29 сакавіка для ўдзелу ў абмеркаванні праблемы стварэння ў Беларусі Беларускага Нацыянальнага Універсітэту, якое ладзіла Вашае шаноўнае міністэрства разам з прадстаўнікамі БДУ і БДПУ. Сярод сяброў Рэспубліканскай Рады ТБМ ёсць вядомыя пісьменнікі і навукоўцы, прафесары , дактары навук, акадэмікі. Лічым, іх думка таксама магла б прагучаць сярод іншых, часам, вельмі спрэчных меркаванняў.

На сённяшні дзень ТБМ ужо мае каля 30 тысячаў подпісаў грамадзян Беларусі з патрабаваннем адкрыцця ў краіне вышэйшай навучальнай установы, дзе б усе дысцыпліны, у тым ліку і замежныя мовы, выкладаліся б толькі на роднай, беларускай мове і дзе б вытрымліваўся адзіны моўны рэжым, у тым ліку і ў бухгалтэрыі.

Мы з павагай ставімся да тых невялічкіх агменьчыкаў беларушчыны ў ВНУ, якімі з'яўляюцца БДПУ і БУК. Аднак моўны рэжым там не вытрымліваецца і значная частка лекцыйных курсаў і дысцыплінаў выкладаецца не на мове тытульнай нацыі. Калі ж на ўстановы такога кшталту павесіць шыльду "нацыянальны" – нічога не зменіцца, бо там існуе шмат выкладчыкаў, якія ніколі не выкладалі і не будуць выкладаць па-беларуску. А прымусам, як вядома, нічога не зробіш. Затое ТБМ мае сёння спіс больш сотні выкладчыкаў (дацэнтаў і прафесароў), якія могуць і жадаюць выкладаць свае дысцыпліны па-беларуску. І трэба адзначыць, што гэты спіс расце штодня. Зараз мы збіраем спісы студэнтаў, якія ў любы момант гатовыя перайсці вучыцца ў вышэйшую навучальную ўстанову з выключна беларускай мовай выкладання. Бо мы трымаемся думкі, што БНУ мусіць стаць такім універсітэтам, куды патрапіць будзе вялікім гонарам як студэнту, гэтак і выкладчыку.

Што ж тычыцца Вашай спасылкі на фінансавыя праблемы, то мы лічым, што такой праблемы сёння проста не існуе. Дастаткова падлічыць тыя грошы, што былі выдаткаваныя дзяржаўнай уладай на святкаванне 9 мая ў нашай сталіцы і іншых гарадах Беларусі і, асабліва, тыя грошы, што пайшлі на вайсковы парад. Мяркуем, іх хапіла б мо і не на адзін год працы БНУ. Таму прапануем іменаваць рэчы сваімі імёнамі і пазначыць гэтую праблему не як эканамічную, а як палітычную. Але тады раім адказным асобам набрацца мужнасці і паведаміць грамадзянам Беларусі, што жывуць яны не ў незалежнай краіне, а ў адной з правінцыяў суседняй дзяржавы. Таму дзяржаўныя асобы, як і належыць, перш за ўсё рупяцца пра стан рускай мовы, як за часам Расейскай імперыі. Але ж падаецца, такая праўда не вельмі спадабаецца нашым грамадзянам, як і ўлада, што трымаецца такой палітыкі. Бо Вы ж цудоўна ведаеце, як чалавек адукаваны, што ўлада прыходзіць і сыходзіць, а беларуская мова перажывала і горшыя часы! Таму мы ўсё ж спадзяемся на Вашую разважлівасць і дасылаем Вам для абмеркавання праект канцэпцыі БНУ, які зараз надрукаваны ў газетах "Наша слова", "Беларуская маладзежная" і "Літаратура і мастацтва". Просім Вас прыняць асабіста для размовы па гэтым пытанні прадстаўнікоў кіраўніцтва ТБМ (3-5 чалавек) у канцы мая – пачатку чэрвеня 2000 года.

З павагай.

Старшыня ТБМ Алег Трусаў.

P.S. Дарэчы, нездарма кажуць, што тэатр пачынаецца з гардэробу.

Пра якую беларускамоўную адукацыю можа весціся гаворка, калі фірмовы канверт Вашага міністэрства мае штамп-адрас толькі на адной (на жаль, не беларускай) мове. Разумны чалавек, атрымаўшы такі канверт, усё адразу разумее, нават не чытаўшы зместу ліста.

У Верхнедзвінску адрадзіла сваю дзейнасць ТБМ.

19 красавіка 2000 г. пастаўлена на ўлік раённая арганізацыя ТБМ у г. Верхнедзвінску на Віцебшчыне. Віншуем!

Сакратарыят ТБМ.

Беларуская мова-
ТБМ
наша будучыня

Ахвяраванні на ТБМ

Цішкоўская І.В. (Жыткавічы)	1.000
Мікола Дзямід (Менск)	5.000
Мікола Лавіцкі (Менск)	1.000
Аркадзь Галай (Менск)	1.000
Казлоўская І.І. (Менск)	400

Дзейнасць Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны па наданні роднай мове рэальнага статуса дзяржаўнай вымагае вялікіх выдаткаў. Падтрымаць ТБМ - справа гонару кожнага грамадзяніна краіны.

Просім Вашыя ахвяраванні дасылаць на адрас: вул. Румянцава 13, г.Менск, 220005, альбо пералічыць на разліковы рахунак ТБМ № 3015212330014 у Менскай гардырэкцыі ААТ Белбізнесбанка код 764 праз любое аддзяленне ашчадбанка Беларусбанк (камісійны збор пры гэтым не бярэцца).

Шаноўнае спадарства

Сёння мы можам нарэшце аб'явіць падпіску на "Наша слова". Яшчэ не выйшаў з друку асноўны каталог, але ў папераджальным з'явілася ўклейка, прынамсі ў Гарадзенскай вобласці, дзе ёсць і "Наша слова", і "Пагоня", і "Лідскі летапісец", і "Газета слонімская" і інш. Са свайго боку мушу зазначыць, што рэдакцыя "Нашага слова" ўсе аперацыі па ўключэнні газеты ў каталог выканала ў поўным аб'ёме і своечасова. Усе паперы пададзены, за ўсё заплачана.

Мы ні на капейку не падымалі цану на газету, а той рост, які вы бачыце выкліканы выключна ростам цаны на паслугі пошты. Калі так пойдзе далей, то хутка мы ўсе грошы за падпіскі будзем проста пакідаць на пошце, ды каб яшчэ вінаватымі не застацца.

Шаноўнае спадарства! Калі дзе здарыцца, што нашай газеты няма ў каталогу ці кампутары, упарта патрабуйце, каб яна туды была ўключана. На гэты раз мы нікуды не спазніліся, нідзе не памыліліся, і, нават іхнія законы на нашым баку.

Мы чакаем вашай падтрымкі.

Ф. СП - 1

Міністэрства сувязі Рэспублікі Беларусь

АБАНЕМЕНТ на газету / часопіс 63865 (індэкс выдання)

НАША СЛОВА (назва выдання)

На 2000 год па месяцах:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
						X	X	X			

Куды (паштовы індэкс) (адрас)

Каму (прозвішча, ініцыялы)

ДАСТАВАЧНАЯ КАРТАЧКА

ПВ | месца | літар

на газету / часопіс 63865 (індэкс выдання)

НАША СЛОВА (назва выдання)

Кошт	падпіскі	441 руб.	Колькасць камплектаў	1
	пераадрасоўкі	руб.		

На2000 год па месяцах

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
						X	X	X			

Куды (паштовы індэкс) (адрас)

Каму (прозвішча,ініцыялы)

У ТБМ уступаюць знакамітыя людзі

За апошнія часы геаграфія мясцін, адкуль паступаюць заявы для ўступлення ў шэрагі ТБМ, значна пашырылася. На пасяджэнні Сакратарыяту, якое адбылося 13 красавіка, у сябры Таварыства быў урачыста прыняты вядомы беларускі дзеяч, пісьменнік Віктар Швед, які стала жыве ў Беластоку. У гэты ж дзень былі зарэгістраваны пяць новых суполак у Барысаве: Цэнтральная (3 сябры, старшыня сп. Мірскі А.З.), суполка "Нармандыя-Нёман" (3 сябры, старшыня Грышановіч А.А.), Ватуцінская (3 сябры, старшыня Зайчыкава П.П.).

Упершыню ўтвораная суполка ў Старых Дарогах на Меншчыне (4 сябры, старшыня Юрэвіч В.А.), суполка ў вёсцы Бобрык Пінскага раёну (6 сяброў, старшыня Тацяна Дзямчук), суполка ў вёсцы Ліпнікі на Піншчыне (7 сяброў, старшыня Аляксандр Думанскі) і суполка ў вёсцы Бярэжцы Жыткавіцкага раёну (14 сяброў, старшыня Мікола Румянцаў).

4 траўня ў шэрагі Таварыства быў урачыста прыняты адзін з самых знакамітых беларусаў свету, акадэмік, прафесар Барыс Кіт з Нямеччыны, старшыня Беларускага Саюзу ў Польшчы, гісторык Яўген Вапа, а таксама Андрэй Горват з Петрыкава, Максім Грамыка з Менску, Фелікс Шкірманкоў са Слаўгарада, Вера Касмовіч з Гарадзеі (Нясвіжскі раён). Зарэгістраваныя наступныя суполкі з Вілейскага раёну: Рускасельская (4 сябры, старшыня Тацяна Ганчарык), Нарачанская (4 сябры, старшыня Алесь Ганчарык), суполка на базе 4-ай сярэдняй школы г.Вілейкі (6 сяброў, старшыня Ганна Кулеш).

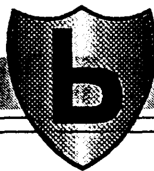
Такім чынам, кола нашых сяброў значна пашыраецца. Чакаем новых заяў.

Сакратарыят ТБМ.

Ліда. Сабрана 7684 подпісы за БНУ

У Лідзе заканчваецца вясенні этап масавай акцыі лідскіх грамадскіх арганізацый па збору подпісаў за Беларускі Нацыянальны Універсітэт. Сабрана 7684 подпісы. Зараз акцыю праддаўжаюць толькі актывісты ТБМ і "Маладога фронту". На апошнім этапе вызначылася Тарэса Карэйва, якая шляхам абходу кватэр і прадпрыемстваў сабрала 779 подпісаў.

Пры неабходнасці лідзяне гатовыя абвясціць асенні этап акцыі.

№ 20 (457) 24 ТРАЎНЯ 2000 г.

ТБМ – НАБЫТКІ І ЦЯЖКАСЦІ

Даклад Алега Трусава, старшыні ТБМ імя Францішка Скарыны на Рэспубліканскай радзе 16 красавіка 2000 года

17 красавіка мінуў роўна год з тае пары, як адбыўся чарговы, шосты з'езд ТБМ. Чым займалася Таварыства ў гэты час? Што зроблена?

Найпершым клопатам Сакратарыята была перарэгістрацыя, якая, як вядома, завяршылася толькі 6 верасня 1999 года. Пасля гэтага пачалася штодзённая крапатлівая праца па пастаноўцы на ўлік у мясцовых выканкамах рэгіянальных структураў. Адной з першых атрымала Пасведчанне аб рэгістрацыі Менская гарадская арганізацыя. Добра працуе Віцебская абласная арганізацыя, дзе старшыня Іосіф Навумчык. Амаль ва ўсіх раёнах вобласці створаны структуры ТБМ, і большасць з іх ужо пастаўлена на ўлік. Шмат намаганняў прыклаў спадар А.І. Місцюкевіч, каб зарэгістраваць Гродзенскую абласную і шэраг раённых арганізацыяў. Пад кіраўніцтвам Генадзя Банкевіча хутка ва ўсіх раёнах Меншчыны будуць створаныя структуры Таварыства. Не так даўно на Сакратарыяце была зарэгістраваная Старадарожская суполка, дзе раней яе не было. Не кепска ідуць справы на Магілёўшчыне, дзе абласную арганізацыю ўзначальвае Міхась Булавацкі. Спадзяёмся, што не пазней як праз месяц і гэтая структура будзе зарэгістраваная.

Засталіся дзве вобласці - Гомельская і Берасцейская. На Радзе прысутнічаюць дэлегаты з гэтых рэгіёнаў. Яны правядуць устаноўчыя канферэнцыі па ўтварэнні абласных арганізацый.

На сённяшні дзень Таварыства налічвае не менш чым 5500 сяброў, прыхільнікаў беларускай мовы. Яны аб'яднаныя ў 62 арганізацыі (гарадскія, раённыя, абласныя), 38 з іх ужо зарэгістраваныя ў выканкамах, нягледзячы на перашкоды, якія чыняць мясцовыя чыноўнікі. Плануем закончыць гэтую кампанію да чэрвеня 2000 года.

Актывізавалася дзейнасць нашай арганізацыі за мяжой. Створаны суполкі ў Вільні, Рызе, Іркуцку, Маскве, С.-Пецярбурзе, Севастопалі, Нямеччыне. На днях затэлефанаваў Барыс Кіт. Ён выказаў жаданне стаць сябрам ТБМ і стварыць у Франкфурце-на-Майне, дзе ён стала пражывае, суполку Таварыства.

Агулам за справаздачны год створаныя 23 новыя суполкі ТБМ. Шмат добрых спраў на рахунку "Беларускай музычнай альтэрнатывы", Шаркаўшчынскай раённай арганізацыі. Хочацца адзначыць дзейнасць суполкі Віленскага краю, якую ўзначальвае Юры Гіль. Часцей за іншых яны распавядаюць аб сваёй працы на старонках "Нашага слова". І гэта натуральна, бо ім ёсць што сказаць.

Такім чынам, ТБМ на сёння – адна з самых масавых грамадскіх арганізацый, якая вытрымала пакуты перарэгістрацыі.

Пры Таварыстве створана 8 камісій: арганізацыйная (старшыня - Алена Анісім), адукацыйная (Святлана Багданкевіч), камісія па зрокавым і гукавым афармленні асяроддзя (Сяргей Кручкоў), па сувязях з замежнымі краінамі (Сяргей Запрудскі), па культуры мовы, па тапаніміцы і гістарычнай сімволіцы (Анатоль Грыцкевіч), тэрміналагічная (Язэп Стэпановіч), выдавецкая (Кастусь Дадзькоў). Усе камісіі распачалі актыўную працу, за выключэннем камісіі па культуры мовы. Іх справаздачы будуць апублікаваныя ў "Нашым слове" з тым, каб рэгіянальныя структуры стваралі аналагічныя камісіі і праводзілі падобную канкрэтную працу, прадугледжаную Статутам Таварыства па наданні беларускай мове рэальнага статусу дзяржаўнай.

Напрыканцы 1999 года аднавіў сваю дзейнасць бацькоўскі камітэт пад кіраўніцтвам Валеры Палсцюка і двух сустаршыняў. У яго ўваходзяць бацькі, дзеці якіх вучацца, ці дамагаюцца навучання на беларускай мове. Бацькоўскі камітэт апублікаваў абвестку ў незалежных СМІ, а таксама ў "Звяздзе". Гэта дало яму магчымасць распачаць стварэнне банка дадзеных пра настаўнікаў, якія могуць і хочуць працаваць у беларускай школе, а таксама дзяцей, якія хочуць атрымаць адукацыю на роднай мове. Сябры бацькоўскага камітэта наведваюць школы і дашкольныя ўстановы, сустракаюцца з кіраўніцтвам органаў народнай адукацыі, звяртаюцца пісьмова ва ўрад Беларусі па пытаннях мовы навучання. Добра было б, каб такія бацькоўскія камітэты ўтварыліся ў абласных гарадах і раённых цэнтрах.

Пры Таварыстве створана і паспяхова працуе бібліятэка і Кніжны клуб, які ўзначаліў Зьміцер Цехановіч. Бібліятэка працуе тры разы на тыдзень. Штат складаецца з трох чалавек. Гэта студэнткі Беларускага універсітэта культуры, будучыя бібліятэкары. Зараз у фондах бібліятэкі каля 1000 адзінак кніг, з іх звыш 500 унікальных беларускіх выданняў канца 19 і пачатку 20 стагоддзяў. Апошнім часам бібліятэка папоўнілася 57 унікальнымі кнігамі, якія Таварыства атрымала ў дар з Амерыкі ад Вітаўта і Зоры Кіпеляў.

Выключна добра працуе Кніжны клуб. За няпоўныя пяць месяцаў Зміцер Цехановіч арганізаваў і правёў 11 акцый. Гэта сустрэчы з Артурам Вольскім, Янкам Брылём, Уладзімірам Арловым, Кастусём Тарасавым, Славамірам Адамовічам, Андрэем Федарэнкам, Алесем Камоцкім, Данутай Бічэль, Анатолем Грыцкевічам, Васілём Сёмухам, Эдуардам Акуліным і іншымі.

Пры Таварыстве працуе яшчэ адна новая структура – Відэаклуб, кіраўнік – Віталь Станішэўскі, студэнт Менскага лінгвістычнага універсітэта. Клуб збірае сваіх прыхільнікаў кожны тыдзень. На паседжаннях клуба дэманструюцца гістарычныя і фантастычныя відэастужкі ў перакладзе на беларускую мову, а таксама дубляваныя акцёрамі беларускіх тэатраў сусветна вядомыя дзіцячыя мультфільмы.

За мінулы год праца Сакратарыята па стварэнні Беларускага нацыянальнага універсітэта актывізавалася. Ініцыятыўная група, якая зараз налічвае каля 60 выкладчыкаў ВНУ, распрацавала Статут і Канцэпцыю будучай установы, якія былі апублікаваныя ў друку і вынесеныя на зацвярджэнне Рэспубліканскай Рады.

Ідзе актыўны збор подпісаў па ўсёй Беларусі за адкрыццё БНУ. Толькі жыхары г. Ліды і Лідскага раёна за апошнія месяцы сабралі больш за 6000 подпісаў за стварэнне БНУ. Улады зараз вымушаны прызнаць існаванне гэтай праблемы, пра што ідзе гаворка на экранах БТ і на старонках афіцыйных газет.

У 1999 годзе праведзены шэраг пікетаў: 25 траўня, 29 чэрвеня, 1 верасня, мітынг 10 верасня. Гэта былі акцыі за навучанне дзяцей на беларускай мове, у абарону назвы галоўнага праспекта сталіцы, за адкрыццё Беларускага нацыянальнага універсітэта. 28 верасня ТБМ удзельнічала ў акцыі Вольнага прафсаюза ў абарону беларускай мовы.

Таварыства пастаянна звяртаецца ў розныя дзяржаўныя ўстановы, на прадпрыемствы па праблемах мовы. За год Сакратарыятам падрыхтавана больш за 100 лістоў-запытаў, зваротаў, скаргаў, прапаноў. Вынікам нашых стасункаў з Канстытуцыйным судом стаў дадатак да Кодэксу РБ аб адміністрацыйных правапарушэннях: Артыкул 172 [2] "Парушэнне заканадаўства аб мовах", а таксама Указанне прэм'ер-міністра С. Лінга аб неабходнасці ўжывання афіцыйных бланкаў на абедзвюх дзяржаўных мовах, якое было дадзена 5 студзеня 2000 г. кіраўнікам органаў дзяржаўнага кіравання, аб'яднанняў, падначаленых Ураду , кіраўнікам аблвыканкамаў і Менскага гарвыканкама.

Сакратарыят неаднаразова хадайнічаў перад Упраўленнем і Міністэрствам адукацыі аб захаванні беларускамоўных класаў па просьбе бацькоў, якія звярталіся ў Таварыства. Дзякуючы гэтаму, беларускія класы былі захаваныя ў СШ № 191, 180, 37, 35 і гімназіі № 8 г. Менска.

ТБМ сумесна з ТБШ правялі конкурс на лепшую беларускую школу па захаванні нацыянальнай гістарычнай і духоўнай спадчыны. У конкурсе прымала ўдзел 50 школ з усіх абласцей краіны. Мы мелі невялікі грант, знайшлі спонсараў, што дазволіла нам адзначыць усіх удзельнікаў. Гэта - адмысловыя дыпломы трох ступеняў, распрацаваныя Кастусём Дадзьковым, бібліятэчкі кніжак і каштоўныя падарункі. Правядзенне конкурсу шырока асвятлялася на старонках беларускіх друкаваных выданняў.

27 чэрвеня 1999 года Таварыства адсвяткавала сваё дзесяцігоддзе. У гэты дзень быў адслужаны малебен за беларускі народ і беларускую мову ў галоўных храмах сталіцы, а таксама па ўсёй Беларусі. Увечары ў тэатральнай зале Чырвонага касцёла праведзеная ўрачыстасць з нагоды юбілею ТБМ.

У 2000 годзе Таварыства працуе па плане, зацверджаным Радай.

26 студзеня адбылося ўрачыстае паседжанне Рэспубліканскай Рады, прысвечанае 10-ым угодкам "Закона аб мовах", на якім выступілі Ніл Гілевіч, Генадзь Бураўкін, Леанід Лыч. Пасля адбыўся канцэрт. А роўна праз месяц 26 лютага сумесна з Саюзам беларускіх пісьменнікаў была праведзеная навукова-практычная канферэнцыя "Закон аб мовах – вынікі і перспектывы". На канферэнцыі адбылася прэзентацыя кнігі "Аняменне. З хронікі знішчэння беларускай мовы", падрыхтоўка якой працягвалася 4 гады. Распачынаў гэтую працу прафесар Аляксей Саламонаў, які ў 1996-98 гадах сабраў шмат матэрыялаў да зборніка. Асноўную працу па рэдагаванні выканала сябра Рады ТБМ Людміла Майсеня. Кніга выдадзеная накладам 1000 асобнікаў і зараз распаўсюджваецца па ўсім свеце. Таварыства збірае грошы, каб выдаць асобным зборнікам матэрыялы канферэнцыі "Закон аб мовах - вынікі і перспектывы", якія зараз друкуюцца ў "Нашым слове".

Дзякуючы ініцыятыве ТБМ і Саюза пісьменнікаў, У. Замяталіным у лютым падпісаная Пастанова і план мерапрыемстваў урада Беларусі па святкаванні 160-х угодкаў нараджэння Францішка Багушэвіча. Ужо пабачыў свет мастацкі немаркаваны канверт з выявай паэта. Арганізацыйная камісія падрыхтавала і правяла 21 сакавіка ў кінатэатры "Змена" вечарыну ў памяць Францішка Багушэвіча. Коштам Таварыства выдадзены кішэнны каляндарык з выявай класіка беларускай літаратуры (мастак Мікола Купава), падрыхтаваная да друку паштоўка паэта (мастак Ігар Марачкін). У гэтым жа годзе выдадзеныя кішэнныя каляндарыкі на 2000 год: 10 гадоў ТБМ і Беларуская вайсковая сімволіка. З удзелам ТБМ выйшла папулярная кніга Кастуся Тарасава "Беларусь. Гістарычнае падарожжа для дзяцей".

На працягу года сябрамі Таварыства праведзены шэраг сустрэч з творчымі людзьмі як у сталіцы, так і ва ўсіх рэгіёнах Беларусі, а таксама за яе межамі. Па лініі Таварыства зроблена каля 30 камандзіровак. Шмат разоў сустракаліся з чытачамі аўтары кнігі "Дзесяць вякоў беларускай гісторыі" вядомыя беларускія пісьменнікі і гісторыкі Уладзімір Арлоў і Генадзь Сагановіч. Таму наклад кнігі ў 5000 разышоўся за 4 месяцы. Дзесяткі выступленняў па краіне на рахунку сябра Рады Вольгі Іпатавай. Добрую палову Віцебшчыны аб'ехалі Генадзь Бураўкін і Іосіф Навумчык, слухачамі якіх былі тысячы людзей. У арганізацыі сустрэч добра праявілі сябе Баранавіцкая, Пінская і Клецкая арганізацыі.

Трэба адзначыць, што паспяхова праходзіць акцыя Таварыства па бязвыплатнай раздачы беларускіх кніжак для бібліятэк і музеяў, рэгіянальных структур і суполак. Мы раздалі за год каля 10000 асобнікаў кніг. Цікава, што чым больш мы аддаем, тым больш да нас іх вяртаецца. На днях мы атрымалі ўнікальныя кніжкі, у свой час выдадзеныя пры падтрымцы Фонду Сораса. Адзін выдавец падараваў Таварыству 1,5 тыс. дзіцячых кніжак. Мы працягваем бязвыплатную кніжную акцыю.

Найбольшыя праблемы арганізацыя мае з газетай "Наша слова". Хоць і выходзіць яна своечасова, ні адзін выпуск не сарваўся, чытачы маюць шмат абгрунтаваных прэтэнзій. Таму з падпіскай справы кепскія. Пры наяўнасці 5,5 тыс. сяброў ТБМ падпісантаў – усяго 1800. Тым не менш мы павінны зрабіць усё магчымае, каб давесці наклад да 5000 асобнікаў. Тады не будзе праблемы, дзе ўзяць грошы на газету і як зрабіць яе цікавай і пісьменнай. У адваротным выпадку газета не зможа доўга існаваць. "Наша слова" мае сваю старонку ў Інтэрнеце. З ёй могуць пазнаёміцца чытачы ва ўсім свеце. Праўда, англамоўныя матэрыялы з'яўляюцца рэдка. Няма перакладчыкаў.

Стабілізуецца матэрыяльна-фінансавае становішча аб'яднання. Сродкі Таварыства за 1999 год склалі 1.717.701 тыс.руб. З іх 110.530 тыс.руб. – сяброўскія складкі і 1.597.171 тыс. руб. – ахвяраванні.

Гэтыя сродкі былі выдаткаваныя на арэнду памяшкання (264.389 т. руб.), аплату камунальных паслугаў (429.907 т.руб.), тэлефонных размоў і Інтэрнет (474.827 т.руб.), на заробак (262.675 т.руб.), іншыя выплаты (191.887 т. руб.). Адлічэнні на сацыяльныя патрэбы склалі 97.016 т.руб.

Балансавы прыбытак (2.456 т.руб.) пайшоў на аплату падаткаў і штрафу. Невядома за што нас аштрафавалі на 37.111 т. руб. Неразмеркаваная страта за 1999 год склала 35.712 т. руб.

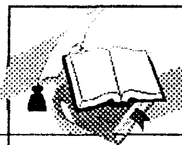
Улічваючы інфляцыю і цяжкае фінансавае становішча Таварыства, лічу неабходным сябрам ТБМ здаць складкі за 2000 год да 1 чэрвеня. Гэтая прапанова ўключана ў праект пастановы Рады "Аб выніках дзейнасці ТБМ за апошні пасля з'езду год".

Дзейнасць Таварыства даволі шырока асвятляецца ў прэсе. Мы асабліва ўдзячныя "Народнай Волі" і яе галоўнаму рэдактару Іосіфу Сярэдзічу. Гэтая газета амаль штодня друкуе нашыя матэрыялы. Дарэчы, амаль усе супрацоўнікі рэдакцыі з'яўляюцца сябрамі Таварыства.

Ніколі не адмаўляюць нам і іншыя газеты, як незалежныя "Наша свабода", "Наша Ніва", "Беларуская маладзёжная", "Рабочы", так і дзяржаўныя "Культура", "ЛіМ", "Чырвоная змена", "Раніца", "Звязда", "Настаўніцкая газета".

Дзякуючы гэтаму, вядомасць і папулярнасць Таварыства пашыраецца і расце з кожным днём.

Такім чынам, можна сцвярджаць, што за год пасля з'езду арганізацыя вырасла структурна і ўмацавала свае пазіцыі.

Апошні крок Вясны – 2000

Як і планавалася, у нядзелю 14 траўня на Кастрычніцкай плошчы сталіцы адбыліся народныя гулянні пад нацыянальнай сімволікай. Гэта мерапрыемства было прымеркавана гадавіне сумнавядомага рэферэндуму, на якім пятая калона падмяніла наш прыгожы бел-чырвона-белы сцяг і гордую Пагоню на сімвалы, якія ў народзе празвалі – **капуста і"закат над балотам".** Калі, напрыклад, уласна я бачу гэтую сімволіку, то ахоплівае пачуццё нацыянальнага сораму. Але ж цяперашняя дзяржсімволіка пасуе сённяшнім уладам.

У папярэдніх размовах са знаёмымі якія збіраліся на гэту імпрэзу многія меркавалі, што будзе хапун, але, улічваючы і гэтую акалічнасць, на гулянні сабралася больш за 500 чалавек. Удзельнікам раздаваліся бел-чырвона-белыя сцяжкі з сімволікай БСДП (Народная Грамада).

У дварах вакол плошчы знаходзілася шмат міліцыянтаў, але хапуна на гэты раз не было. Гэта больш-менш разняволіла народ. У паветры лунalі бел-чырвона-белыя сцягі, гучала дружнае "Жыве Беларусь!" сярод гуляючых дзе-нідзе гучалі публічныя выступы, спявалі барды Андрусь Мельнікаў і Зміцер Бартосік. Так-што мерапрыемства прайшло на добрую адзнаку.

Таксама ў сувязі з чэмпіянатам свету па хакею які адбываўся ў Ніцеры не ўтрымаюся каб недадаць. Ён скончыўся амаль у дзень гадавіны падмены беларускай сімволікі на савецкую і трансляваўся на 42-е краіны свету. Нашы хакейныя заўзятары паказалі свету, якія колеры у беларускага нацыянальнага сцяга. Гэта таксама можна лічыць добрым адказам на ганебны рэферэндум.

Алесь Гурыновіч.

Навукова-краязнаўчая канферэнцыя ў Лідзе

9 красавіка 2000 г. у Лідзе адбылася краязнаўчая канферэнцыя. З'арганізаваў мерапрыемства Лідскі гісторыка-краязнаўчы музей (Рыгор Жалезны, дырэктар музею, і старэйшы навуковы супрацоўнік, кандыдат геаграфічных навук Валеры Сліўкін).

Было падрыхтавана і прадстаўлена слухачам 18 навуковых дакладаў: па дзейнасці музея ў апошнія гады (Р. Жалезны), па гісторыі і фартыфікацыі Лідскага замку (С. Вераціла), аб землеўладальніках Лідскага павету 1690 г. паводле Літоўскай метрыкі (І.Фісенка), па этнаграфіі Лідчыны 19 ст. (Н.Шкодзіч), аб славутых дзеячах Лідчыны Тэадору і Людвіку Нарбутах (А. Анацкі), сям'і Іваноўскіх (А. Жалкоўскі), аб ксяндзу Юзафу Нарушэвічу (А. Кушнярова), Ігнату Дамейку (Ю.Власава), сонечным гадзінніку 18 ст. у м. Ішчолна і каменю-следавіку ў в.Бабры (У. Круцікаў і М.Бурачэўскі), гімназічных навучальнях у Лідзе ў канцы 19 ст. (Я.Малец), адлюстраванні гісторыі Ліды ў друкаваных і электронных сродках масавай інфармацыі (С.Суднік, Л.Лаўрэш) і інш.

Уздымаліся пытанні аб стане культурна-гістарычных помнікаў Лідчыны і вяртанні вуліцам горада іх былых гістарычных назваў.

Юры Карэйва.

Горадня рэпразантуе

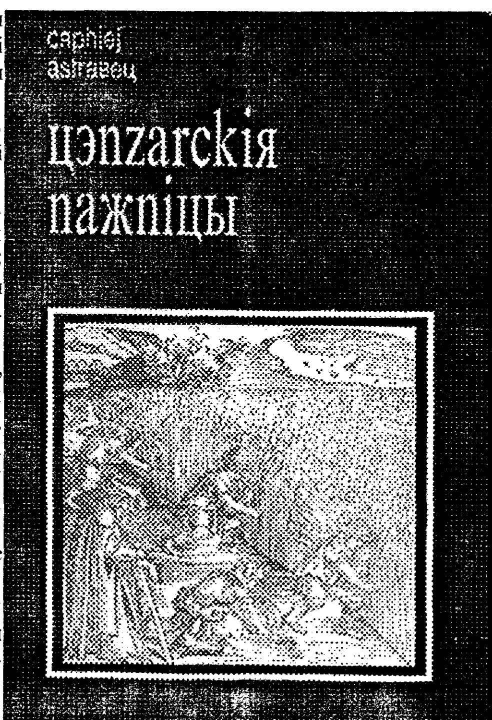
18 траўня ў грамадскім цэнтры "Ратуша" прайшла прэзентацыя кнігі лідска-гарадзенскага пісьменніка Сяргея Астраўцова "Цэнзарскія нажніцы".

У гэтай кнізе ён вырашыў вярнуць сваё векавечнае старажытнае прозвішча і надпісаў яе як Сяргей Астравец.

Як сказаў сам Сяргей на прэзэнтацыі - гэта першая на Гарадзеншчыне тоўстая кніжка. І сапраўды кніжка тоўстая - 548 старонак. І ўсе гэтыя старонкі -- цудоўная беларуская з'едліва сатырычная і глыбока-філасофская проза.

Я то не лічыў, але як сказаў Сяргей , у кнізе 62 апапавяданні. Прачытаўшы пачатаки кнігі магу не ў парадку крытыкі, я не крытык, але ў парадку абмену думкамі сказць адно: "Нечакана". Нечакана, што ў нас ёсць такі майстар, як Сяргей Астраўцоў. Я шмат пра яго ведаў, але, каб так...

Адным словам: шукайце і чытайце кнігу Сяргея Астраўца "Цэнзарскія нажніцы". Дзе шукаць? Пра гэта, як нармальны творца Сяргей не паклапраціўся і таму я мушу адрасаваць вас у Горадню ў грамадскае аьб'яднанне "Ратуша", вул. Будзённага 48, а.

"Рэгіянальная Беларусь"

18-19 траўня ў Горадні прайшоў семінар - нарада прадстаўнікоў дэмакратычных, палітычных, грамадскіх і прафсаюзных арганізацый. Увыніку яго ўзнікла новае і нечаканае для менскіх палітыкаў грамадска - палітычнае ўтварэнне Каардынацыйная рада "Рэгіянальная Беларусь". У склад рады ўвайшло 14 прадстаўнікоў з усіх абласцей Беларусі. Узначаліў Раду беспартыйны Сямён Домаш. Намеснікам яго абраны Віктар Карніенка з АГП (старшыня гомельскай абласной арганізацыі). Разам з тым у Радзе 8 сяброў БНФ "Адраджэньне". На семінары шматкратна было падкрэслена, што новае ўтварэнне ствараецца не ў супроцьвагу Менску, а ў дапамогу яму. Наколькі вядома, толькі Вінцук Вячорка з разуменнем аднёсся да гарадзенскай ініцыятывы, астатнія лідары партый і грамадскіх арганізацый праяўляюць асцярожнасць. Шырокае прадстаўніцтва дало падставу патрабаваць, каб старшыня Каардынацыйнай Рады Сямён Домаш *(Сымон Домаш)* быў уведзены ў склад Каардынацыйнай Рады Кангрэсу дэмакратычных сілаў Беларусі з правам вырашальнага голасу.

Палажэнне

аб Каардынацыйнай Радзе "Рэгіянальная Беларусь"

Каардынацыйная Рада "Рэгіянальная Беларусь" ствараецца з мэтай кансалідацыі і каардынацыі дзеянняў і з'яўляецца формай супрацоўніцтва рэгіянальных аб'яднанняў дэмакратычных, палітычных, грамадскіх і прафсаюзных арганізацый Беларусі.

У склад Рады ўваходзяць паўнамоцныя прадстаўнікі рэгіянальных аб'яднанняў дэмакратычных палітычных, грамадскіх і прафсаюзных арганізацый (як правіла) па 2 ад абласных цэнтраў і 1-му ад буйных гарадоў і рэгіёнаў, якія маюць уплывовыя аб'яднанні палітычных, грамадскіх і прафсаюзных арганізацый. Парадак дэлегавання рэгіянальных прадстаўнікоў вызначаецца Палажэннем аб рэгіянальных аб'яднаннях.

У далейшым у склад Рады па яе рашэнню могуць быць прыняты паўнамоцныя прадстаўнікі ад іншых рэгіёнаў Беларусі. Прадстаўнікі рэгіянальных аб'яднанняў палітычных, грамадскіх і прафсаюзных арганізацый могуць выйсці са складу Рады па пісьмовай заяве.

Каардынацыйная Рада на сваім паседжанні выбірае Каардынатара Рады і яго намесніка.

Каардынатар Рады падтрымлівае сувязь з каардынатарамі рэгіянальных аб'яднанняў, арганізоўвае працу Рады і інфармацыйнае забяспечанне, прадстаўляе Раду ў дачыненні з іншымі арганізацыямі і аб'яднаннямі.

Справаздачу аб сваёй дзейнасці Каардынатар Рады робіць на паседжанні Рады раз у год. Па выніках справаздачы Радай прымаецца рашэнне аб яго далейшай працы ў гэтай якасці.

Дзейнасць Каардынацыйнай Рады ажыццяўляецца па зацверджанаму Радай плану мерапрыемстваў і прынятым рашэнням. Рашэнне Рады лічыцца прынятым, калі за яго прагаласавала больш за 50% прысутных на паседжанні сяброў Рады. У выключных выпадках Каардынатар мае права прыняць тэрмінова рашэнне пасля кансультацыі з сябрамі Рады, з пацверджаннем іх згоды адпаведным дакументам. Рэгіянальныя аб'яднанні, якія не падтрымалі рашэнні Рады, не перашкаджаюць іх выкананню.

Паседжанні Рады збіраюцца Каардынатарам Рады згодна плану, а таксама па меры неабходнасці па рашэнню Каардынатара ці па прапанове не менш 5 сяброў Рады. Паседжанне з'яўляецца паўнамоцным, калі на ім прысутнічае больш за палову сяброў Рады.

Паседжанні Рады праводзяцца ў абласных і рэгіянальных цэнтрах па дамоўленасці з каардынатарамі рэгіянальных аб'яднанняў.

З мэтай каардынацыі дзеянняў рэгіянальных аб'яднанняў з палітычнымі і грамадскімі рэспубліканскімі арганізацыямі Каардынатар прадстаўляе Раду ў складзе Каардынацыйнай Рады Кангрэса Дэмакратычных Сілаў Беларусі з правам рашаючага голаса.

У сваёй дзейнасці Каардынацыйная Рада "Рэгіянальная Беларусь" прытрымліваецца палажэнняў уваходзячых у яе склад рэгіянальных аб'яднанняў палітычных, грамадскіх і прафсаюзных арганізацый, мэтаў і задач іх дзейнасці, спрые кансалідацыі і каардынацыі дзейнасці дэмакратычных сілаў Беларусі і дэмакратычным пераўтварэнням у беларускім грамадстве дзеля пабудовы незалежнай, дэмакратычнай, прававой дзяржавы.

Палажэнне аб парадку дзейнасці Каардынацыйнай Рады можа змяняцца або дапаўняцца, калі за тое прагаласуе не менш паловы сяброў Рады.

Прынята 18 мая 2000 г. у г.Гродна.

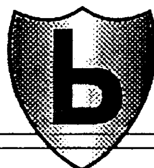
Спіс

Прадстаўнікоў рэгіянальных аб'яднанняў палітычных, грамадскіх і прафсаюзных арганізацый Беларусі, якія ўваходзяць у склад Каардынацыйнай Рады

"Рэгіянальная Беларусь"

№№ Прозвішча, імя, імя па бацьку Назва арганізацыі (аб'яднання) Адрас, тэлефон, факс,E-mail

1. Домаш Сямён Мікалаевіч Каардынатар Рады, Каардынацыйны Камітэт "Гродзенская ініцыятыва" Гродна,вул.Будзённага,48А,к.74 т/ф 47-09-93 (пр.),33-99-09 (х.) domash@ratusha.grodno.unibel.by
2. Карнеенка Віктар Мікалаевіч Намеснік каардынатара Рады, "Грамадзянская ініцыятыва" Гомель, вул.Палеская,52 55-93-71 civingm.@gomel.unibel.by
3. Грамыка Алег Сямёнавіч Беларуская партыя "Зялёныя" Гомель, вул.Брэсцкая,6 47-08-08 slava semenov@mail.ru
4. Жэляпаў Хрыстафор Савельевіч Віцебская абласная каардынацыйная рада дэмакратычных сілаў Віцебск, вул.Чарняхоўскага, 12-17 22-49-25 vbjsap@vitebsk.unibel.by
5. Баршчэўскі Вадзім Пятровіч Віцебская абласная каардынацыйная рада дэмакратычных сілаў Віцебск, вул. Чкалава, 28/3-128 21-09-20
6. Фёдараў Анатоль Фёдаравіч "Магілёўская альтэрнатыва" 212030, Магілёў-30, а/с 25 42-18022 (х.Х, 22-54-19 (сл.)
7. Васількоў Віталь Рыгоравіч "Магілёўская альтэрнатыва", МГА "Кола сяброў" 212030, Магілёў, пр-к Міру, 10-31 т/ф (0222)22-97-82 krug@user.unibel.by
8. Мальчык Сяргей Сцяпанавіч "Гродзенская ініцыятыва", БНФ "Адраджэньне" Гродна, вул. Горкага, 62-2 т\ф 72-11-83 (пр.), 78-40-74 (х.)
9. Мілінкевіч Аляксандр Уладзіміравіч Аб'яднанне "Ратуша", Каардынацыйны камітэт Гродзенская ініцыятыва" Гродна, вул.Лермантава, 40 (х), вул.Будзённага, 48А,п.31 т/ф 44-22-90 (пр.), 44-91-22 (х) support@ratusha.grodno.unibel.by
10. Аскерка Анатоль Зянонавіч Барысаўскі цэнтр грамадскіх ініцыятыў "Скрыжаванні" 222120, Барысаў, вул.Гагарына, 67-184 5-02-66 (х.)
11. Суднік Станіслаў Вацлававіч Лідская гарадская арганізацыя ТБМ, БНФ, Альянс, "Дэмакратычная Ліда" і інш. 231300, Ліда, вул.Зарэчная, 5-17, 5-77-56 (х.)
12. Капуцкі Аляксандр Аляксандравіч Маладзечанская каардынацыйная Рада дэмакратычных арганізацый 222310, Маладзечна, а/с 8 (01773) 7-41-79, 6-47-91 chi@chi.org.by
13. Дзялендзік Мікалай Мікалаевіч Каардынацыйны Савет Рэгіянальнага Дзейства 223710, Салігорск, вул.Леніна, 42 2-06-22, 2-00-59 (х.) Sasha@volya. Belpak.minsk.by
14. Катляроў Аляксандр Пятровіч Каардынатар НЦА па Менскай вобл. ад Слуцка клуб выбаршчыкаў 223, Слуцк, вул.Сацыялістычная 142-42 4-33-79 (х.)

№ 20 (457) 24 ТРАЎНЯ 2000 г. наша слова

Віктар Астрога

БЕЛАРУСКАЯ МОВА Ў БЕЛАРУСКІМ ВОЙСКУ (1992 – 2000 гг.)

(па матэрыялах газ. “Во славу Родины”)

Даклад навукова-практычнай канферэнцыі “Закон аб мовах -- вынікі і перспектывы” 26 лютага 2000 года

Як вядома, новы этап у гісторыі беларускай нацыянальнай вайсковасці пачынаецца з верасня 1991 г., калі Вярхоўны Савет прыняў пастанову аб неабходнасці будаўніцтва нацыянальнага войска ў суверэннай рэспубліцы. Вось тут у хуткім часе і сутыкнуліся беларусы з праблемаю статусу сваёй мовы ў збройных сілах, праблемаю, якая перыядычна давала аб сабе знак на працягу двух апошніх стагоддзяў. Зараз мы бачым, што перыяд нядаўняй беларусізацыі праляцеў яшчэ хутчэй, чым у даваенны час, проста маланкава і ў недасканалай форме, толькі павярхоўна закрануўшы войска, хаця ўжо з 1990 г. дзейнічаў “Закон аб мовах”, які з набыццём рэальнай незалежнасці краіны мусіў распаўсюдзіцца і на вайсковую сферу, у чым тады ніхто і ня меў сумневу. Напрыклад прадстаўнікі замежных краінаў. Асабліва адказна паставіліся амерыканцы. Так у ліпені 1992 г. на пытанне журналіста “Чаму затрымліваецца прыезд амерыканскай вайсковай місіі на Беларусь?”, вайсковы аташэ ЗША Д.Рэперт адказаў: “ У вас ёсць закон, што будзе толькі адна афіцыйная мова ў вашай краіне – беларуская. У нас мала беларускамоўных. Калі можам часова працаваць па-расейску – тады лягчэй. Калі ж мы мусім размаўляць па-беларуску, мы павінны навучыць будучых супрацоўнікаў на працягу шасці месяцаў”.

Уласна беларускія вайскоўцы напачатку занялі насцярожаную альбо пазытыўную пазыцыю, адкрытага незадавальнення не сустракалася. Выдатным паказчыкам гэтых адносінаў магчыма лічыць асвятленне становішча мовы ў нацыянальным войску на старонках былой акруговай газеты “Во славу Родины”. У ёй, як у люстры, адбіліся ўсе тэндэнцыі развіцця і зменаў статусу мовы. А прааналізаваўшы колькасць беларускамоўных матэрыялаў, што змяшчаліся ў газеце, мажліва ўявіць даволі аб'ектыўную карціну агульнага стаўлення Міністэрства Абароны да гэтай справы на працягу амаль дзесяці мінулых гадоў.

“Во славу Родины” на сваіх старонках распачала беларусізацыю войска з 1992 году. Ужо 3 студзеня галоўны рэдактар пісаў: *“... **на сваіх старонках будзем прадстаўляць слова людзям розных поглядаў і перакананняў, павядзем размову аб вайсковым гонары, традыцыях беларускага народу ... мы будзем рупіцца рабіць усё для таго, каб праўда, сацыяльная справядлівасць у нашых публікацыях перамагла... а “Во славу Родины” сапраўды стала незалежнаю беларускаю вайсковаю газетаю.”***

1992 г. Ён стаў сапраўды ўзлётным для беларускай мовы. Са студзеня, амаль штодэкадна пачаў выходзіць спецвыпуск “Паходня”, падрыхтаваны Янкам Саламевічам і супрацоўнікам рэдакцыі падпалкоўнікам С.Асіноўскім. У ім чытачам прапаноўвалася карысная і цікавая інфармацыя па беларускай філалогіі, гісторыі, асабліва вайсковай, і фальклору. Гэтую рубрыку нават адзначылі на БТ. А пасля таго, як калегія Мінабароны прыняла праграму паступовага пераходу на беларускую мову, а сам міністр ген.-палкоўнік Казлоўскі заявіў, што тыя, хто хоча служыць у Беларускім Войску, павінны ведаць мову, газета пачала друкаваць “Урокі беларускай мовы”. Рэдакцыя не хавала і праблемы ў гэтай галіне. Так 4 жніўня былі прыведзеныя вынікі сацыялагічнага апытання ў адной з вучэбных частак. У ёй беларускую роднай называлі 35%, расейскую – 37%, беларускай валодалі 18%, разумелі – 68%, не разумелі – 14%, але разам з тым 75% курсантаў адмоўна выказаліся за ўвядзенне мовы ў войска. Але беларусізацыя ішла, і газета друкавала беларускамоўныя матэрыялы амаль у кожным выпуску. У выніку, на лістападаўскай Рэспубліканскай Радзе ТБМ нацыянальная праца вайсковай газеты была адзначана вельмі станоўча.

1993 г. У гэтым годзе папулярызацыяй мовы працягвалася з няменшым імпэтам, тым больш, што з 1 студзеня ва ўсім Войску пачалося планавае 56-гадз. Навучанне мове. Таксама напрыканцы лютага было паабяцана, што хутка газета павялічыць колькасць беларускамоўных матэрыялаў. Аднак ужо з 2-й палловы года на старонкі выдання пачынаюць асцярожна трапляць артыкулы і чытацкая пошта, якія сеялі ў чытацкай масе зерні абыякавасці да мовы, адчуванне яе непатрэбнасці і нават неэканамічнасці адмовы ад расейскай. Але гэта пакуль што адбывалася на тле добрых колькасна і якасна агульных паказчыкаў друкавання беларускамоўнага матэрыялу.

1994 г. Ужо напачатку года сталі адчувацца змены стаўлення Мінабароны да беларускай мовы. Адзнакі і дадзеныя ТБМ аб стане мовы ў войску не прыводзіліся. Колькасць беларускамоўных артыкулаў пачала рэзка змяншацца, таксама нарысы нацыянальнай вайсковай гісторыі і замяняюцца на прапаганду суседняй расейскай і мінулай савецкай. У ліпені галоўны рэдактар агучыў новае крэда газеты: “***Мы ... не пашырылі газетным словам чужацкай нам маралі, трызнёных ідэй нацыянал-патрыётаў.***” Як вынік абнаўлёнай палітыкі, колькасць беларускамоўных матэрыялаў у параўнанні з 1993 г. зменшылася амаль у 2,5 разы з перыядычнасцю праз 4-5 нумароў.

1995 г. Тэндэнцыя змяншэння матэрыялаў на беларускай мове захавалася і ў гэтым годзе. Асабліва яскрава стаўленне газеты вайсковага ведамства да мовы беларусаў, праявілася пасля сумнага травеньскага рэферэндуму, калі ўжо ў наступным квартале за 3 месяцы было надрукавана толькі 4 беларускамоўныя матэрыялы ў амаль 60 нумарах, нягледзячы на тое, што газета ў чэрвені пісала: “***Пазіцыя наша – пісаць толькі праўду адстойваць дабро ... не лукавіць, не ўдзельнічаць у палітычных інтрыгах ... максімум інфармаванасці і прынцыповасці...***”.

1996 г. З гэтага году матэрыялаў на беларускай мове ў газеце становіцца настолькі мала, што “Во славу Родины” без асаблівай памылкі мажліва называць рассійскамоўнай. Больш 4 беларускамоўных артыкулаў у квартал штодзённая газета проста не друкуе. Цікава , што ў гэтым годзе змешчаны ліст чытача пад назваю: “Родную мову трэба ведаць”, але да войска ягоны змест аніякага дачынення не меў, тычыўся іншых сфер. “***Беларуская мова, пісалася ў ім, стала разменнаю манетаю ў палітычных гульнях***” і рабілася глыбокая выснова, што “***трэба быць інтэрнацыяналістам, а не нацыяналістам. Яны (інтэрнацыяналісты В.А.) любяць сваю Беларусь і паважаюць іншыя народы.***” Аднак па ірoніі лёсу, менавіта ў наступным квартале газетаю ўпершыню быў пастаўлены своеасаблівы рэкорд, за 3 месяцы быў надрукаваны толькі адзін беларускамоўны артыкул. Вось і каханне. Узровень колішняй аднамоўнай акруговай газеты быў вернуты.

1997-99 гг. Гэтай жа “мінімалісцкай” палітыцы ў дачыненні да нашай мовы, дзясятак беларускамоўных артыкулаў на амаль тры сотні нумароў – каля тысячы артыкулаў і нататак, гэта быў мізэр, долі атсотка. Пару вершаў, пару артыкулаў аб беларускай культуры альбо кароткіх апавяданняў аб ветэранах Вялікай Айчыннай, вось і практычна і ўся тэматыка. Гэткае ненармальнае становішча дэсаніравала нават з афіцыёзам Упраўлення выхаваўчай працы і інфармацыі Мінабароны наконт мовы беларусаў: “***Рэферэндум, уключаючы і пытанне аб мовах, паказаў, што большасць жыхароў рэспублікі выказалася за роўнасць беларускай і расейскай моў. Дзвюхмоў'е на Беларусі не навязана гвалтам. Зразумела, тыя дзеячы культуры, якія шчыра турбуюцца за нацыянальныя каштоўнасці, у тым ліку і за мову, заслугоўваюць найглыбокай павагі. Бо ненармальным ёсць стан, калі людзі іншых нацыянальнасцяў доўгія гады жывуць на Беларусі, і не валодаюць мовай карэннай нацыі. Інакш як знявагаю да культуры гэтай нацыі, ды і да самой нацыі вызначыць гэтага нельга***”.

Гэткім чынам, на сёняшні час мажліва канстатаваць, што праблем з роднаю моваю ў нашага Войска няма, бо і мовы беларускай там няма. З якою хуткасцю вайскоўцы занядбалі вялікшую нацыянальную каштоўнасць бачым на прыкладзе “Во славу Родины”, наяўнасць беларускамоўных матэрыялаў у якой вымалёўвае наступную тэндэнцыю ў гэтай галіне: 1992 г. – 104 беларускамоўныя матэрыялы, 1993 – 160, 1994 – 66, 1995 – 52, 1996 – 13, 1997 – 10, 1998 – 9, 1999 – 9. Дарэчы за ўсе чатыры парэферэндумныя гады (1996-99г.г.) было надрукавана ў 4 разы менш артыкулаў на беларускай мове, чым у найбольш спрыяльным 1993 г., а ў мінулым 1999 г. нават у 17 разоў менш.

У выніку на сённяшні час, Беларусь - адзіная краіна ў СНД, не кажучы ўжо аб еўрапейскіх краінах, войска якой размаўляе не на роднай мове, а на мове суседняй дзяржавы, праз што як мінімум губляецца галоўная адметнасць любога нацыянальнага войска, што ператварае яго не ў абаронцу свайго краю, а ў вартаўніка нейкай прасторы.

Шанцаў роднай мове не пакінулі

Нядаўна ў Слуцку ў Доме культуры, з падачы лідэра БПСМ Усевалада Янчэўскага, пры актыўнай падтрымцы гаррайвыканкамаў і мясцовых камітэтаў гэтай маладзёвай арганізацыі, прайшла рэспубліканская акцыя-вечарына “Дадзім шанц маладым”. У залу сабралі маладых перадавікоў вытворчасці з горада і раёна, энтузіастаў педагагічнай справы, спорту, культурна-асветніцкай работы. Сталічны госць з трыбуны напомніў ім ва ўступным слове, што “У рэспубліцы створаны ўмовы для самазацвярджэння, адаптацыі ў грамадстве маладых людзей, дзякуючы ўважлівым адносінам прэзідэнта да праблем юнакоў і дзяўчат”. Ні больш, ні менш. А затым пераможцам спаборніцтва ў прафесійных намінацыях былі ўручаны граматы ЦК БПСМ і каштоўныя падарункі, а завітаўшыя на вечарыну сталічных эстрадныя артысты далі канцэрт. Усё гэтае зноў было пастаўлена па загаддзя прадуманай праграме. На вялікі жаль, у ёй, за выключэннем дыктараў нацыянальнай тэлерадыёкампаніі Ірыны Смольскай і Алеся Байкова, якія вялі вечарыну на беларускай мове, усе выступаўшыя з трыбуны маладыя людзі гаварылі толькі па-руску – з арыентацыяй на сталічнага лідэра БПСМ. Нават маладая мясцовая паэтэса, настаўніца адной з гарадскіх школ, (прэзентацыя першай кніжкі яе нядрэнных беларускіх вершаў праходзіла ў гэтай зале год таму) не адважылася загаварыць з трыбуны на матчынай мове. Засаромелася? Ці збаялася?

І праўду піша нам вядомы пісьменнік Янка Сіпакоў, што яшчэ зусім нядаўна гаварыць па-беларуску было небяспечна, кожны, хто гаварыў так, імгненна залічваўся ў “нацдэмы” ці “ворагі народа”. Няўжо гэты жупель сталінскага таталітарызму так і сядзіць дагэтуль у нашых душах, не дазваляе ім выпрастацца, з годнасцю заявіць перад манкрутамі ўсіх рангаў: “Я – беларус!”

Мікола Кутнявецкі.

Беларускую мову – на бланкі і дакументы

Напярэдадні новага года кіраўніцтва Таварыства беларускай мовы звярнулася ў Канстытуцыйны суд з просьбай пасадзейнічаць таму, каб усе бланкі афіцыйных дакументаў міністэрстваў і ведамстваў выдаваліся не толькі на рускай, але і на беларускай мове. Канстытуцыйны суд у сваю чаргу звярнуўся з адпаведнай просьбай ва ўрад. Як вынік – з’явіўся ліст за подпісам прэм’ер-міністра Сяргея Лінга, у якім ён абавязвае кіраўнікоў рэспубліканскіх органаў дзяржкіравання, аб’яднанняў, падначаленых ураду, аблвыканкамаў і Менскага гарвыканкама абавязкова выконваць патрабаванні заканадаўства аб ужыванні ў афіцыйнай перапісцы і на бланках дзвюх дзяржаўных моў.

-Сапраўды, у асобных выпадках патрабаванні Канстытуцыі, якая гарантуе роўныя правы абедзвюм дзяржаўным мовам, у афармленні афіцыйных дакументаў не выконваліся, - сказаў прэс-сакратар прэм’ер-міністра Іван Знаткевіч. – Таму ліст прэм’ер-міністра – заканамерная рэакцыя на гэтыя парушэнні і на зварот Канстытуцыйнага суда. Гэта не першы крок урада па ўкараненні беларускай мовы ў дзяржаўных установах нароўні з рускай. Скажам, ужо даволі працяглы час пастановы Савета Міністраў выдаюцца па-беларуску.

-Але ж нават калі раўнапраўе моў не парушаецца – калі бланкі двухмоўныя – пры іх запаўненні пераважае найчасцей мова руская. Ці зменіцца сітуацыя зараз?

-Размова пакуль ідзе найперш аб афармленні. На якой мове будзе пісацца тэкст – залежыць ад кожнага чыноўніка індывідуальна. Але калі беларуская мова будзе паўсюль фігураваць на афіцыйных паперах, магчыма, яна хутчэй з’явіцца і ў тэкстах, якія пішуць чыноўнікі.

-Якім чынам будзе ажыццяўляцца кантроль за выкананнем распараджэння прэм’ер-міністра?

-Перш за ўсё будзе правярацца правільнасць афармлення афіцыйнай перапіскі, якую вядуць з Саветам Міністраў і міністэрствамі арганізацыі, падначаленыя ўраду.

Алена Ляўковіч.

Такой пазіцыі ўрада ТБМ удалося дасягнуць пры Лінгу, ці не давядзецца пачынаць усё спачатку пры Ярмошыну?

Алесь Петрашкевіч

ПРАГНОЗ НА ПАСЛЯЗАЎТРА

(Фарс у дзвюх дзеях)

(Працяг. Пачатак у папярэдніх нумарах.)

Муравьёв. Я категорически требую закрытого суда!

Сапежанка. Не бачу дастатковых падстаў.

Муравьёв. Уважаемый суд присяжных! Государственное обвинение протестует против поощрительного отношения председательствующего к пропаганде бело-красно-белого цвета, отвергнутого всенародным референдумом. И я требую: или сорвать с подсудимого импровизированное знамя антигосударственных сил, или удалить публику из зала суда.

Ажыўляюцца прысяжныя засядацелі. Паміж імі нязгода.

Каліноўскі

Касцюшка. Абарона звяртае ўвагу суда на беспадстаўныя заявы і антызаконныя патрабаванні дзяржаўнага абвінаваўцы як падсуднага, так і да суда. На маім падабароным няма ніякіх сімвалаў. На ім яго ўласная сарочка, якую ён "пафарбаваў" той чырвонай фарбай, якая пайшла горлам, калі яго білі крымінальнікі ў апошні раз. Як бы мовіць, яна яго кроўная, і ён вольны трымаць яе пры сабе, або далучыць да судовай справы, як рэчавы доказ, што можа быць даследаваны судовымі экспертамі.

Сапежанка. Суд лічыць заўвагу слушнай. А прысяжных прасіць строга прытрымлівацца ўстаноўленых правілаў іх паводзін у судзе.

Муравьёв. Извините, но я вынужден сделать заявление. Есть у меня такое право!

Сапежанка. Здзейсніце Ваша права...

Муравьёв. Уважаемая Фемида Львовна, Вы мне, так сказать, ассоциативно напоминаете ту судью, которая осудила антифашистский документальный фильм, а режиссёру присудила публично извиниться перед телезрителями республики, не предполагая, что именно за этот шедевр нашему вождю присуждён приз Московского кинофестиваля.

Сапежанка. Па-першае, я ўжо папярэджвала не ўспамінаць "всуе" імя...

Муравьёв. Потому я и настаиваю на закрытом заседании...

Сапежанка. Па-другое, майце элементарны такт і не перапыняйце суддзю!.. Па-трэцяе, яшчэ адна такая асацыятыўная заява, і вы будзеце адхілены ад удзелу ў гэтым працэсе!

Прадаўжайце допыт падсуднага, паважаны абвінаваўца...

Муравьёв. Извините, Фемида Львовна, но вопрос опять по ассоциации... Ответьте, подсудимый: Калиновский – это ваша подлинная фамилия или, так сказать, политический псевдоним?

Каліноўскі. Я таксама мог бы западозрыць, што вы сваяк Мураўёву-вешальніку, а прадстаўнік пацярпелага – святлейшаму князю і кату беларускага народа Сувораву Аляксандру Васільевічу...

Сапежанка. *(строга і патрабавальна).* Падсудны, адказвайце на пастаўленае пытанне!

Каліноўскі. І я, Кастусь Каліноўскі, і мой абаронца Андрэй Касцюшка носім прозвішчы сваіх прашчураў, якія ў свой час даліся ў знакі і прыгаданым крываваму фельдмаршалу і не менш крываваму генералу.

Муравьёв. Стало быть у вас наследственный мятежный дух и страсть к убийствам.

Каліноўскі. У нас ад іх бессмяротнае свабодалюбства. А ў вас, відаць, якраз тая самая "страсць". *(Амаль крычыць).* Я яшчэ раз заяўляю, што не забіваў Іванова-Чынгізханова! Паказанні супраць сябе з мяне выбілі крымінальнікі па волі следчага, а можа, і па "вашему желанию, товарищ Муравьёв". Інакш вы б адрэагавалі на маю пісьмовую скаргу на следчага.

Муравьёв. Высокий суд, я исчерпал свои вопросы. Надеюсь, присяжным заседателям ясно, с кем они имеют дело.

Сапежанка. Прадстаўніку пацярпелага грамадзяніну Сувораву прадстаўляецца магчымасць расказаць усё, што яму вядома па справе, а пасля гэтага задаць пытанні падсуднаму. Суд папярэджвае вас, Аляксандр Васільевіч, аб крымінальнай адказнасці за дачу заведама іджывых паказанняў.

Суворов. Это мы знаем. И кой-какой опыт в судейских делах имеем... Когда мы с покойным Авангардом Батыевичем служили в органах, а затем в "смерше", что означает "смерть немецким шпионам", мы таких мерзавцев, как этот, в клетках не держали. Мы их отправляли к праотцам без суда и следствия, чем, между прочим, и обеспечили победу. *(Распісваецца ў Агінскай).*

Сапежанка. Аляксандр Васільевіч, давайце па справе і без абраз у адрас падсуднага. А то я баюся, вам на штрафы пенсіі не хопіць.

Суворов. Не извольте беспокоиться за мою пенсию. За неё главнокомандующий побеспокоился, так что штрафов на 25-30 хватит. И из зала суда вы меня не удалите. Я здесь представляю не самого себя, а интересы жертв политического террора. И права свои знаю.

Сапежанка *(ціха, але строга).* Пераходзьце да справы і гаварыце па сутнасці!

Суворов. Да "справы", уважаемая, мы перешли ещё ранним утром 9 мая. И у меня, и у моего боевого друга было прекрасное настроение. Мы уже знали, что главнокомандующий, городские власти, рабоче-крестьянская милиция и славный ОМОН на нашей стороне и приняли соответствующие меры. И мы встали на пути с...ых дермократов...

Сапежанка звоніць у званочак.

... к монументу нашей Победы монолитной большевистской стеной и сказали себе: "Они не пройдут!" И они не прошли!.. В этой связи я категорически ставлю вопрос подсудимому: где он был во время манифестации ветеранов-патриотов по случаю дня Победы?

Каліноўскі. "Впереди дивизии на боевом коне!" – як гаварыў Васілій Іванавіч.

Суворов. Под флагом БНФ?!

Каліноўскі. Пад нацыянальным бел-чырвона-белым штандартам з Пагоняю. Відавочна, што калі б я ішоў ці ехаў пад масульманска-бальшавіцкім чырвона-зялёным з гербам-капустай, то не сядзеў бы зараз у клетцы, як некалі Ямелька Пугачоў, паланёны вашым аднафамільцам.

Суворов. Что и требовалось доказать!

Муравьёв. Прошу суд занести в протокол оскорбительные слова подсудимого в адрес государственного флага и герба Белоруссии.

Каліноўскі. Беларусі! Рэспублікі Бе-ла-ру-сь!

Сапежанка *(крануўшы званочак).* Падсудны, трымайце сябе ў рамках дазволенага... Прадаўжайце, грамадзянін Сувораў.

Суворов *(здзекліва).* Многоуважаемые присяжные заседатели! Товарищ судья! Братья и сёстры, сидящие в этом зале и за его пределами! Когда мы столкнулись грудь в грудь на проспекте товарища Сталина, переименованного некогда в Ленина, а затем в мракобеса-католика Скорину, надо было видеть, каким национал-фашистским взглядом наградил меня этот убийца, место которому даже не в клетке, а на виселице, на электрическом стуле, на осиновом суку!

Сапежанка *(кранае званочак).* Сведка Сувораў, калі ласка, без эмоцый і па справе.

Суворов. Спасибо за внимание, но без эмоций, боюсь, не получится. Во-первых, как говорится, строках, я не просто "сведка", а во-вторых, я сторона в процессе. И я от имени миллионов защитников социалистического Отечества обвиняю этого заклятого врага советского народа и всего прогрессивного человечества в варварском лишении жизни не просто человека, а Человека с большой буквы, Человека-героя, Человека-борца, который всю свою боевую жизнь звучал гордо!

Суворов

Сапежанка. Аляксандр Васільевіч, калі ласка, па справе. Мы ж не на мітынгу.

Суворов. Хорошо! "па справе". Скажите, подсудимый, то, что вы превратили себя в рекламную тумбу и демонстрируете здесь национал-фашистский символ, видимо, подтверждает ваши особые симпатии к так называемому, Белорусскому Народному Фронту? Отвечайте!..

Каліноўскі. Сімпатый не адмаўляю, хоць у шэрагах, на жаль, не састаю. А такіх на сёння ўжо не адзін мільён. І здаецца мне, што Беларускі Народны Фронт на сёння – гэта тое адзінае чыстае і сумленнае, што яшчэ ацалела і засталося ад нашага дэнацыяналізаванага, раздушанага народа і збанкрутаванага грапмадства.

Суворов. *(крычыць).* Заткните ему глотку!...

Каліноўскі. Перакананы, што народа-франтаўцы стануць для Беларусі тым, чым дзекабрысты сталі для Расіі. Некаму ж трэба было першымі выйсці на Сенацкую плошчу! А што да бел-чырвона-белага колеру, які тут не аднойчы абражалі, то абразіць яго больш нахабна, чым гэта зрабіў прэзідэнцкі "завхоз", проста немагчыма.

Суворов. Его отвергла вся нация!

Каліноўскі. Менш паловы затурканых выбаршчыкаў...

Сапежанка *(настойліва звоніць у званочак).* Спыніцеся! Тут не дыскусійны клуб. Падсудны, сядзьце!.. Ці ёсць пытанні ў дзяржаўнага абвінаваўцы да прадстаўніка пацярпелага?

Муравьёв. Вопросов не имею.

Сапежанка. Абаронца падсуднага, вашы пытанні...

Касцюшка. Літаральна некалькі ўдакладненняў... Скажыце, спадар Сувораў...

Суворов *(узбуджана).* Суворов вам не "спадар", не "пан" и не "гаспадзін"!

Касцюшка. Даруйце, але ж які таварыш Суvoраву спадар Касцюшка?..

Суворов *(агрэсіўна).* Гражданин я! Гражданин Союза Советских Социалистических Республик! И таковым останусь до гробовой доски и глубже!

Касцюшка. Скажыце, грамадзянін Сувораў...

Суворов *(цвёрда).* Граж-да-нин, а не ваш собачий "грамадзянін"! Су-во-ров, а не Су-во-раў, или я тоже потребую переводчика!..

Сапежанка. Уважаемый защитник, я вас прошу, на русском, пожалуйста, для представителя патерпевшего...

Касцюшка. Ради Бога. Уважаемый господин Суворов, будьте любезны, скажите: во время столкновения так называемых "красно-зелёных" с "бело-красно-белыми" подсудимый допускал какие-либо действия или угрозы по отношению к вам и вашему другу Иванову-Чингизханову. Если да, то в чём это выражалось?

Суворов. В матерщине, а то в чём ещё выражалось?! Клеймил нас курвами, холуями и, прошу прощения, бл...ми в смысле политических проституток. Ещё пытался ударить Авангарда Батыевича ногой, прошу прощения, в пах. А каким националистическим взглядом он нас одарил!.. Надеюсь суд меня понимает. Хватал за горло и его и меня.

Касцюшка. Такая яростная агрессивность, видимо, вызвала у вас некое опасение, тревогу, в конце концов, страх. Все под Богом ходим...

Суворов. Ясно вызвало. Мы что – божие одуванчики, а он вон каков бугай!

Касцюшка. И вы ни к кому не обратились за помощью... Не проводили товарища хотя бы до бара, если уж не до дома.

Суворов. А кто мог подумать, что он порешит его среди бела дня.

Касцюшка. А что бы вы могли ответить, если бы я вам сказал, что мой подзащитный не матюкался, не одарил вас националистическим взглядом, не пытался ударить ногой в пах вашего друга Иванова-Чингизханова и вообще не был там, где столкнулись колонны "красно-зелёных" с "бело-красно-белыми".

Суворов *(разгублена).* А где же он тогда был?

Касцюшка. В другой стороне. И совсем не на белом коне во главе дивизии.

Суворов. Это как же понимать?

Касцюшка. Как ловушку, которую мы с подсудимым вам поставили, а вы в неё невзначай влезли... Так что теперь придётся нести ответственность за дачу ложных показаний.

Суворов *(ачомаўшыся ад збянтэжанасці).* То, что убийца сам написал пером, не вырубишь топором!

Касцюшка *(да суддзі).* Больш пытанняў не маю.

(Працяг у наступным нумары.)

Вайскова-геральдычная падкамісія ТБМ

“Гісторыя беларускай вайсковасці: пытанні і адказы”

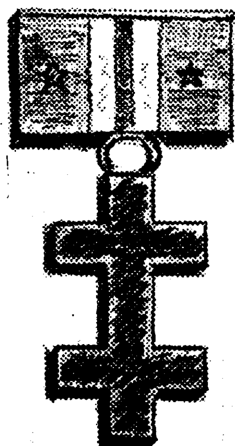
Шаноўныя аматары гісторыі! Таварыства беларускай мовы, як вядома, заўсёды гасцінна прадстаўляе старонкі сваёй газеты разнастайным публікацыям на гістарычныя тэмы . Асабліваю цікавасцю чытачоў “Нашага слова” карыстаюцца інфармацыйна-даведачныя артыкулы “з працягам”. Таму на гэты раз вашай увазе Вайскова-геральдычная падкамісія ТБМ прапануе серыю матарыялаў з беларускай вайсковай гісторыі пад агульнаю назваю “Гісторыя беларускай вайсковасці: пытанні і адказы”. Напачатку мы плануем штомесяц рыхтаваць некалькі артыкулаў, прысвечаных момантам шматвяковай гісторыі вайсковасці нашага народа. А надалей збіраемся рыхтаваць ужо адказы менавіта на вашыя пытанні. Яны могуць тычыцца абсалютна любых бакоў гісторыі: будаўніцтва войска, войнаў, вайсковай уніформы, фалерыстыкі, эмблематыкі і г.д. . На вашыя пытанні будуць адказваць лепшыя беларускія спецыялісты ў гэтай галіне. Калі ласка сваe пытанні і прапановы дасылайце на адрас Цэнтральнай сядзібы ТБМ і на канверце пазначайце “Вайскова-геральдычная падкамісія”.

1. “Ці існавалі ў БНР уласныя вайсковыя ўзнагароды?”

Так, існавалі. Справа ў тым, што Урад БНР, нягледзячы на надзвычайныя цяжкасці свайго існавання, як найвышэйшая дзяржаўная структура, выдатна разумеў, што як з маральна-псіхалагічнага, гэтак і з палітычнага пункту гледжання, Беларуская Рэспубліка мусіць адзначаць сваіх патрыётаў, а на той час у першую чаргу вайскоўцаў і таму прымаў пэўныя захады. На жаль мы яшчэ не маем дастаткова поўных звестак аб узнагародах БНР. Напрыклад у артыкуле “Ордэны” /ЭГБ, т.5, Мн.,1999/ аб гэтым перыядзе нацыянальнай узнагародавай сістэмы нават і не ўзгадваецца. У роспачы разводзіў рукамі і Цiт Мазырац, адзначаючы ў сваім даследаванні “Узнагароды Беларусі” /Спадчына, 1993, № 1/, што ў 1918 годзе быў зацверджаны невядомы жалезны /?/ “Крыж за Бацькаўшчыну” і ім ганараваліся асобы – змагары за БНР, але як выглядаў гэты Крыж невядома.

Аднак на сённяшні дзень мы мусім канстатаваць, што першыя нацыянальныя ўзнагароды ўсё ж такі не загінулі ў змроку гісторыі. Ключавая інфармацыя, дзякуючы руплівасці нашых навукоўцаў адшукана і зараз неабходна “раскопваць” праблему далей углыб.

Дык што ж мы ведаем на сёння аб вайсковых узнагародах БНР? Не так даўна, супрацоўнік Акадэміі навук У. Ляхоўскі знайшоў у фондах Белдзяржархіва-музея літаратуры і мастацтва адзін вельмі цікавы праект паэта і архітэктара Лявона Дубейскага, у свой час прадстаўніка БНР у Варшаве. Праект, пазначаны 1917 годам, у прыватнасці змяшчаў каляровую выяву нейкай узнагароды. Выглядала яна наступным чынам: цёмна-сiняе / жалезнае/ двукрыжжа мацуецца да стужкі. Стужка, у залежнасці ад ступені, рознага колеру, але з аднолькавым бел-чырвона-белым пасікам пасярод. I ступень – бэзавы колер. II ступень – зялёны, III ступень – чорны. Акрамя таго стужкі дэкараваліся маленькімі дыяментавымі /белымі/ зорачкамі. Мажліва гэта і быў узгаданы “Крыж за Бацькаўшчыну”, але хутчэй узнагарода засталася ў праекце і

“КРЫЖ ЗА БАЦЬКАЎШЧЫНУ”

магчыма стала пад-ставаю для рэальна існаваў-шай узнагароды “Полацкі Беларускі Крыж” альбо ў іншым варыянце “Беларускі Крыж Св. Ефрасінні Полацкай”. На жаль мы пакуль не можам дакладна сказаць як выглядаў гэты ордэн, але дзякуючы адшуканым архіўным дакументам маем амаль поўную інфармацыю.

21.12.1919
№ 155 *м. Рыга*

Надзвычайнаму Паслу Беларускай Народнай Рэспублікі
У Балтыке Грамадзяніну К. Душэўскаму

Рапарт

Ад Асобнага Атрада Беларускай Народнай Рэспублікі я маю весткі ўжо аб першых яго вайсковых аперацыях, досыць удачных. Ёсць трафеі і палонныя, ёсць адлічыўшыяся грамадзяне салдаты і афіцэры. На мой погляд патрэбны якісь меры к таму, каб падтрымліваць у Атрадзе добры вайсковы настрой. Адной з такіх мер яўляецца нагрода чынамі і ардэнамі.

Прапаную часова зацьвердзіць тутака прэдстаўляемае пры гэтым “Палажэньне аб Полацкім Беларускім Крыжэ” і зацьвердзіць праэкт гэтага Крыжа і ордэнскай да яго стужкі.

Палажэньне аб Ордэне “Полацкага Беларускага Крыжа”.

I. Полацкі Беларускі Крыж з'яўляецца едзіным ордэнам Б.Н.Р. і выдаецца як у вайсковыя, так і ў мірныя часы за асобыя заслугі грамадзянам Б.Н.Р. перад Бацькаўшчызнаю.

II. Ордэн мае пяць сьцепеняў с падздзеленнем кожнай на мірную і вайсковую катэгорыі.

III. Сьцепені адзначаюца на стужке:

а) у вайсковай катэгорыі за баявыя заслугі – гвёздкамі,

б) у мірнай катэгорыі, якая можа выдавацца грамадзянам не вайсковым, маленькімі крыжыкамі, зробленымі па тыпу самога ордэнскага Крыжа.

IУ. Сьцепені адзначаюцца ў такім парадку: з лева на права на верхняй палосцэ стужкі нацэпліваецца належны лік крыжыкаў, або гвёздачак па мерэ атрыманьня вышэйшых сьцепеняў ордэна, прычым трымаецца такі парадак:

5-я сьцепень мае адзін крыжык або гвёздачку;

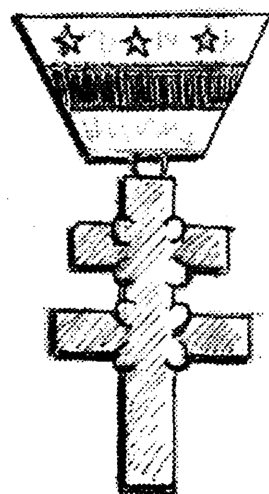
4-я – два;
3-я – тры;
2-я – чатыры
1-я – пяць.

Прычым, калі адна сьцепень атрымана за баявыя заслугі, а другая атрымана за заслугі ў мірны час, яны адзначаюцца: адна – гвёздкай, а другая крыжыкам на той жа самай ордэнскай стужке.

Напрыклад, гэткае распалажэньне */Малюнак адсутнічае. Аўтар/* **азначае, што грамадзянін мае ордэн другой сьцепені, пры чым пятая і трэцяя былі атрыманы ім за баявыя заслугі, а чацьвёртая і другая – за заслугі ў мірныя часы.**

У. Ордэн выдаецца кожны раз па пастанове Рады Міністраў Б.Н.Р. Шэф Місіі.

Палкоўнік Езавітаў.”

ПОЛАЦКІ БЕЛАРУСКІ КРЫЖ”

Трэба адзначыць, што на дакуменце стаіць прыпіска кіраўніка Урада А.Луцкевіча : ***“ЛВ. Дадатак-фатаграфія не атрыманы”.*** Таму мы пакуль што карыстаемся гістарычнай рэканструкцыяй ордэна. Аб тым, што гэтая ўзнагарода была зацверджана і рэальна існавала сведчыць тлумачальны ліст К. Езавітава дырэктару Белдзяржмузея ў Менску В.Ластоўскаму /*к. 20-х гг.*/ да пасланай калекцыі поўнай абмундзіроўкі Беларускага Войска / Асобны Атрад Б.Н.Р./ узору 1919 г. У ім Езавітаў, у прыватнасці пазначае: ***“Беларускі Крыж Св. Ефрасіньні Полацкай”, які быў прыняты ў Асобным Атрадзе як вышэйшая ўзнагарода...”***

Акрамя таго пэўны час існавала і ганаровая

“ПАГОНЯ У ЛАЎРОВЫМ ВЯНКУ”

адзнака, якую насілі некаторыя афіцэры Б.Н.Р. “Пагоня ў лаўровым вянку”. Гэта быў вялікі /каля 5 см/ авальны бронза-эмалевы знак: белы вершнік на чырвонай тарчы ў залатым лаўровым вянку. Наколькі вядома яго пачалі насіць яшчэ з часоў Беларускай канферэнцыі ў Вільні /студз. 1918г./ Найбольш вядомы сярод уладальнікаў Пагоні ў вянку” – камандзір случчакоў капітан А. Сокал-Кутылоўскі.

Віктар Астрога.

Па слядах Мядзельскай вайны...

Каб чытачы адразу зразумелі, пра што ў артыкуле будзе весціся гаворка, прывяду да іх ведама ўрывак з дакумента, што змешчаны ў зборніку пад назвай ***“Акты, относящиеся к истории Западной России, собранные и изданные Археографического комиссиею. Т. 5. 1633-1699.Санкт-Петербург, 1853.”:***

“1658 в апреле или позже.

Отрывок челобитной царю Алексею Михайловичу виленских и ошмянских шляхтичей, присягнувших на подданство, о обидах, чинимых им царскими ратными людьми, о возвращении отнятых маетностей и грабежей, освобождении пленников и проч.”

“... Ксендз Казимер подканоник Виленский, ксендз Рейнолд Тишкевич преор Виленский, пан Ероним Пац, пан Владислав Рокитцкий до вязенья в домах своих взяты, которые вси верными поддаными царю его милости пану нашему милостивому были; так же панья Франтишкова Загорского Селистровская под час Мядельской войны в дому ж с сыном взята, и ныне зостаеть под Псковом у боярина у Кокошкина; також у пана Станислава Лапы двух сынов взято Казимера и Езафа, а пана Валерияна Петроцкого самого без остатку обобрано и двух сынов взято: штоб тые поворотилися до своей отчизны, униженне (просимо)...”

Дык што ж гэта за Мядзельская вайна ўзгадваецца ў дакуменце? Як вядома, у 1654-1667 гг. адбывалася буйнамаштабная вайна Рэчы Паспалітай і Вялікага Княства Маскоўскага, што ўвайшла ў гісторыю пад назвай “Крывавы патоп”. І калі б у дакуменце было напісана Мядзельская сеча ці бітва, было б ўсё зразумелым. Аднак у дакуменце чорным па беламу напісана – Мядзельская вайна.

На жаль, у выданні “Памяць” інфармацыя па дадзенаму пытанню адсутнічае. Не дапамагла і славутая “Энцыклапедыя гісторыі Беларусі”. Толькі ў другім томе на мапе баявых дзеянняў паміж войскамі Рэчы Паспалітай і Маскоўскай дзяржавай у 1654 – 1667 гг. ля Мядзеля ў студзені 1659 г. крыжакам пазначана баявое сутыкненне.

У рэшце рэшт мне давялося звярнуцца па тлумачэнні да спецыялістаў.

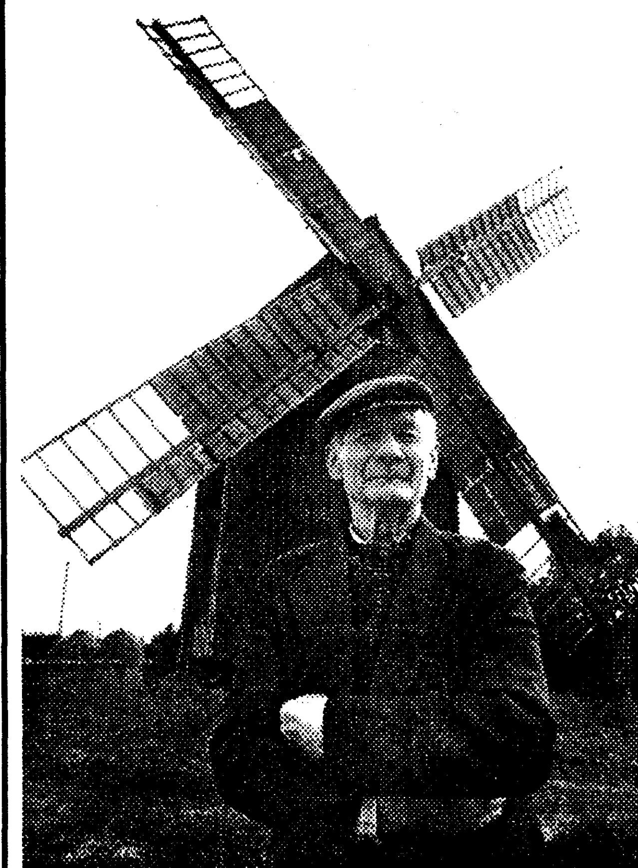
Цікавае выказванне на свой запыт я атрымаў ад Юрася Бохана – кандыдата гістарычных навук, які спецыялізуецца па вывучэнню сярэднявечнай зброі. Паводле яго слоў, Мядзельскай вайны як такой аб'яўлена ніколі не было. Таму хутчэй за ўсё ў дакуменце маецца на ўвазе нейкі паход шляхты супраць маскоўскага цара. А для таго, каб сказаць нешта больш канкрэтнае, неабходна працягваць сур'ёзна вывучаць іншыя гістарычныя крыніцы.

Прэўрацкі В.В. (гістфак БДУ).

Бацькава спадчына

Рэдка сустрэнеш так добра захаваны ветраны млын, як у вёсцы Балата Кобрынскага раёна. Пабудаваны ў 1931 годзе, ён да гэтага часу не страціў свайго першапачатковага выгляду. Будаваў млын Рыгор Мікалаевіч Дрозд, а зберагае бацькаву спадчыну яго сын, у мінулым будаўнік, Мікалай Рыгоравіч.

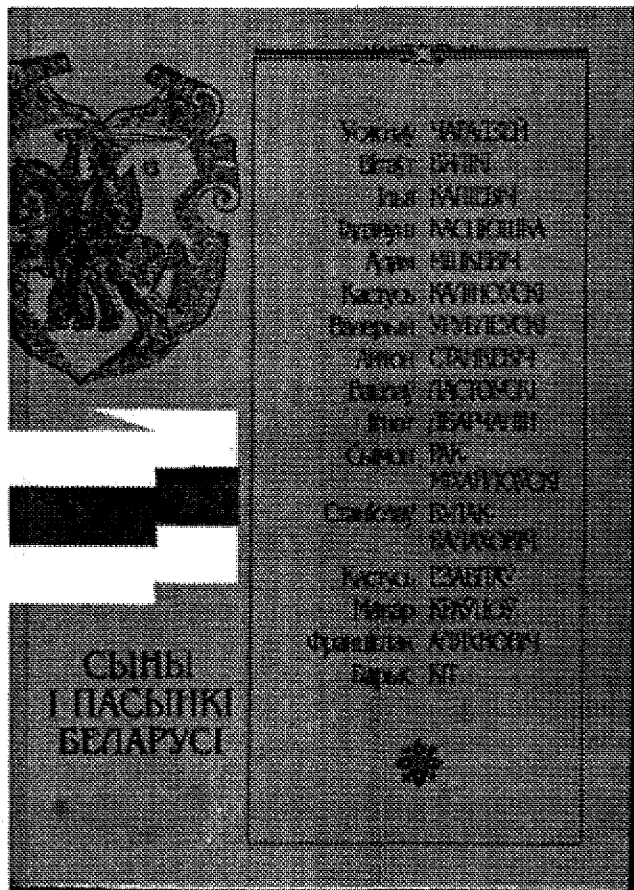
Фота Рамана Кабяка, БелТА.

“Сыны і пасынкі Беларусі” *(С.В.Барыс)*

Вельмі прыкры, непрыемны выпадак падштурхнуў мяне напісаць гэты ліст. Мае родзічы запрасілі мяне на вяселле. Павіншаваць маладых я хацеў на роднай мове, па-беларуску. Шукаў адпаведныя гэтай урачыстасці паштоўкі. Наведаўшы некалькі кнігарняў, дзесятак паштовых аддзяленняў сувязі, дзесяткі кіёскаў у розных раёнах г. Менска, я нічога патрэбнага не знайшоў. Усе паштоўкі былі рускамоўнымі. На іх не было хоць бы аднаго слова “Віншую”, - не кажучы ўжо пра вяселле. Малявацъ я не ўмею. Маладых павіншаваў па тэлефону. Гэты факт мяне пакрыўдзіў. Я хачу выказаць наболелае. Чаму так атрымліваецца і чым я горш другіх?

Нарадзіўся я не ў эміграцыі і не за мяжою, а на Беларусі. Як мне вядома, мае бацькі, дзядулі і бабулі былі беларусамі. Мая маці карысталася старамоднай “тарашкевіцай”. Толькі напрыканцы свайго жыцця бацька загаварыў “трасянкаю”. Помню, ён вельмі любіў вершы Я.Купалы, Ф.Багушэвіча і з вялікім замілаваннем чытаў іх па памяці. Любоў да свайго роднага я пераняў ад бацькоў. Руская мова для мяне была фактычна замежнай, цяжка давалася вымаўленне яе слоў. Беларусы, як любы іншы народ мае сваіх герояў і сваіх халуёў. Мы не горш і не лепш другіх. Я не адчуваю ніякага комплекса непаўнавартасці, нават магу ганарыцца, што я беларус. Але ж, зусім інакш думаюць нашы кіраўнікі. І вось, усё маё жыццё насуперак маёй волі мяне рабілі рускім. Зразумела, не аднаго мяне. Усе людзі Савецкага Саюза павінны былі згубіць свае прыродныя карані і стаць рускамоўным савецкім народам, або саўкамі. Для гэтага ствараліся адпаведныя ўмовы. Усё роднае, з дзяцінства мілае паступова выцяснялася і замянялася чужым – рускім. Такое варварства і вандалізм працягваецца і сёння. Ніякі сумленны чалавек не стане аспрэчваць факты дыскрымінацыі беларусаў на сваёй этнічнай зямлі. Гэта відавочна. Мы проста жывём у чужым навязаным асяроддзі. Дыскамфорт адчуваецца ўсюды і кожны дзень. Беларусаў зрабілі людзьмі другога гатунку. Калі параўнаць магчымасць карыстання набыткамі роднай культуры, дык для рускіх такія магчымасці ў сотні разоў большыя, чым для беларусаў. І гэта не дзенебудзь, а на Беларусі. Прывяду некаторыя факты. Чаму ўрэзалі магчымасць чытаць па беларуску? Параўнаем колькасць рускіх і беларускіх кніг, газет, часопісаў. На беларускай мове не сустрэнеш цэлыя

жанры літаратуры (скажам, навукова-тэхнічнай, метадычнай).

На Беларусі няма беларускага тэлебачання. Гэтак званае “Беларускае тэлебачанне” не адпавядае сваёй назве ні па форме, ні па ідэйнаму зместу. На “БТ” руская мова гучыць часцей беларускай, праводзіцца прапаганда расейскай імперскай ідэі, выхаванне нізкапаклонства перад Расіяй, чужога патрыятызму. Такі кірунак студыі залежыць ад кіраўнікоў нашай краіны. Яе калектыў – выканаўцы, хаця гэта і не робіць ім гонару.

На Беларусі няма беларускага кіно. З экранаў гучыць “великий, могучий русский язык”, чужая форма, чужая ідэя, чужая душа. Мне не прышлось глядзець беларускае кіно студыі “Беларусьфільм”. Іх стужкі толькі рускія. Праўда, кінастудыя “Летапіс” ставіла маленькія дакументальныя фільмы, па-беларуску, але ж, гэта не мяняе агульнай змрочнай карціны. На беларускім радыё амаль што толькі дыктар і гаворыць пабеларуску, гучаць рускія песні. Такое становішча зневажае роднае слова і падыгрывае русіфікатарам.

Да вышэйсказанага прыходзіцца дабавіць, што зачыняюцца беларускія дзіцячыя садкі, школы. На Беларусі няма ніводнай ВНУ з выкладаннем па-беларуску.

Прыведзеныя факты сведчаць, што на Беларусі праводзіцца свядомае, мэтанакіраванае вынішчэнне культурнай спадчыны беларусаў. Такое варварства і вандалізм знаходзіць сваіх аналагетаў. Прадстаўнікі мясцовай каланіяльнай адміністрацыі русіфікацыю імкнуцца апраўдаць волевыяўленнем народа, робіцца спасылкі на рэферэндум 1995 г. але ж. гэта хлусня. Сярод чатырох пытанняў гэтага плебейсіцду не было пытання аб забароне беларускай мовы. Такога пытання няма і ў Канстытуцыі Р.Б. 1996г. а калі няма забароны, дык чаму не створаны магчымасці карыстання? Усякія маніпуляцыі волей народа – падман. У свой час крывавыя оргіі сталінізму 1937 г. тлумачылі воляй народа. Так ужо здарылася ў краіне Саветаў, што народ заўсёды думае так, як патрэбна яго кіраўнікам. Аднак, разумныя чалавек здольны разабрацца ў сітуацыі. Усякія спасылкі на волевыяўленне народа ва ўмовах Беларусі гучаць як словаблудства, крывадушнасць, цінічны фарс.

Па-першае, патрэбнае ўладам волевыяўленне фармавалася на працягу усяго расійскага каланіяльнага панавання на Беларусі, асабліва ў савецкія часы. Апытанне не сталі рабіць на старце русіфікацыі, а на фінішнай прамой. Спачатку абмануць, а потым можна і “парэферэндзіць”.

Па-другое. У руках русіфікатараў усе дзяржаўныя сродкі масавай інфармацыі, сярод якіх – электронныя. Тыражы недзяржаўных апазіцыйных газет у сотні разоў уступаюць дзяржаўным. Вобразна кажучы, хто зразумеў падман, тым заціснулі рот. Такім чынам, чыстая крынічка праўды заліваецца магутным брудным патокам хлусні і падману. Людзі пазбаўлены магчымасці атрымліваць разнастайную праўдзівую інфармацыю. Ва ўмовах амаль поўнай манаполіі на СМІ вельмі цяжка зрабіць разумны, прадуманы выбар.

Гэта раўназначна абману. Без права атрымліваць інфармацыю няма ніякай магчымасці выбару. Правядзенне рэферэндумаў ва ўмовах манаполіі на СМІ, а, значыць і на ісціну – гэта проста ашуканства.

Па-трэцяе. У разлік улады бяруць толькі тую частку народнага волевыяўлення, якая адпавядае іх інтарэсам. Іншая думка іх не цікавіць і яе ігнаруюць. Патрэбнае волевыяўленне выпячваюць ім маніпулююць, а непатрэбнае – хаваецца. І калі волевыяўленне народа падзялілі на выгаднае і невыгаднае, то гэта будзе не рэферэндум, а махлярства, цынічны фарс. Склаўшыя рэаліі 1995-99 гг. сведчаць, што беларускай мове адпусцілі не раўнапраўны, а нулявы статус. Статус “непатрэбнай”.

Колькасная перавага рускамоўных (дакладней трасянкамоўных) грамадзян Беларусі не можа служыць апраўданнем дыскрымінацыі беларусаў. Інакш гэта будзе парушэннем “Дэкларацыі правоў чалавека”, Канстытуцыі і законаў Р.Б. У цывілізаваным, дэмакратычным грамадстве паважаюць правы меншасці і абарона іх – клопат дзяржавы. Хіба можна непакоіцца аб рускамоўнай меншасці Прыбалтыкі і адначасова ненавідзець беларусаў? Можа ўжо хопіць двайных стандартаў?

На маю думку, тая меншая частка грамадзян нашай краіны, якая выстаяла супраць русіфікатарскага ачмурэння, захавала любоў і павагу да роднай Беларусі, яе мовы, культуры, гісторыі, традыцый не можа быць горшай за рускіх або абрусачаных, што тут жывуць. Дзе яшчэ я магу быць беларусам, як не ў сваім жа Родным Доме – на Беларусі? Хто я тут сын ці пасынак? І такіх як я шмат. У цывілізаваным грамадстве не можа быць людзей горшых або лепшых. Усе павінны быць роўнымі перад законам з іх правамі і іх абавязкамі. Хачу спадзявацца, што калі-небудзь такі час насіупіць і на Беларусі. І не будзе больш пасынкаў у нашай краіне.

Жыве Беларусь!

Рабочы. Галай Аркадзь, г.Менск

ПАМЯЦІ ВІКТАРА Й ІРЭНЫ КАСЬЦЮКЕВІЧАЎ

“Няма большае любоўі, як аддаць жыццё за другі свае” казаў Ісус Хрыстос. Віктар і Ірэна загінулі, утапіліся ў рацэ, ратуючы іншых. Сьветлай памяці спадарства Віктар і Ірэна Касьцюковічы жылі ў канадыйскім Слуцку, што каля Пэры Саўнд, над ракой. Там надта прыгожа, а, як аказалася, і небясьпечна, бо ўсякая рэчка вясной робіцца гнеўнай і пагрозьлівай.

Недзе перад самым 25 Сакавіком Ірэна ўгледзела іхняга сабаку, прыяцеля дому, у небясьпецы на лёдзе ракі. Кінулася яго ратаваць, лёд заламаўся і яна звалілася ў ваду шпаркае ў сакавіку ракі. З жахам ускрыкнула на дапамогу. Віктар, яе муж, кінуўся ў гнеўную раку ратаваць жонку. Не здолеў ўратаваць і сам разам зь ёю загінуў.

Дарэмна сябры чакалі іх на сьвяткаваньні 25 Сакавіка, у нядзелю 26-га, у Таронта. Віктар і Ірэна разам, як за жыцьця на зямлі, рука ў руку стаялі ўжо перад Сьвятлом Абліча Божага. Ля іх мабыць была й праменная Маці Божая, якой Ірэна збудавала на скале перад іхнім домам “Шрайн”. Вакол выявы Маці Божае ўсё лета квітнелі пасаджаныя руплівай рукой Ірэна краскі. І што раніцы Ірэна, як салавейка пяяла Ёй гімны:

Авэ, авэ, авэ, Марыя,
Вітай, вітай, вітай, Марыя.

Зірнула Ірэна – за зоры сьвятлей,
Праменная Дзева стаіць на скале,
Авэ, авэ, авэ, Марыя,
Вітай, вітай, вітай, Марыя.

Кашуля, як сьнег тоў, як неба паяс,
Абліча, як вёсны ціхія ў нас,
Авэ, авэ, авэ, Марыя,
Вітай, вітай, вітай, Марыя.

Так я бачу Вас сяньня, Дарагія Сябры. І думаю сабе, мо й добра, што Бог забраў Вас абоіх разам, бо надта цяжка заставацца на сьвеце аднаму бяз другога.

Ірэна была бясспрэчнай мастачкай. Ейнае мастацтва выяўлялася ў прыгажосьці створанага вакол іхняга дому кветніка. Яна любіла прыроду і прырода любіла яе. Кветкі слухаліся Ірэну, расьлі й квітнелі ёй прыгажэй, як камуколечы. Усё, што Ірэна рабіла, было зроблена прыгожа. Была яна сяброўскай і гатовай памагаць іншаму.

Спадарства Касьцюковічы былі сяброўскімі й надта гасьцціннымі. Калі яны жылі ў Таронта, на сьвяткаваньні 25 Сакавіка зьяжджаліся ў Таронта беларусы ня толькі з Канады, а й із ЗША, Дэтройту, Рочэстару. Тады была нагода пасьля сьвяткаваньня на грамадзкія зборкі з далейшымі ад Таронта сябрамі. І зборкі такія адбываліся звычайна ў прыветлівай атмасферы гасьціннага дому Касьцюкевічаў. У заўсёды вясёлай Ірэны ўраз на стале зьяўлялася гарачая, духмяная вячэра, тушонае мяса й рассыпчастая, пасыпаная зялёным укропам, бульбачка. У Віктара прыняць гасьцей была й чарка. А госьці за сталом дарылі гаспадарoў сваімі жартамі й весялосьцяй. І ўсім бывала добра ў Касьцюкевічаў.

Віктар быў дзейным сябрам Згуртаваньня Беларусаў Канады. Не адзін раз быў Старшынём яго. Быў спакойным, разважлівым і ўмеў залагоджваць непаразумленьні й іншых... Умеў добра праводзіць сходы. Раз, у часе 45 Агульнага Сходу ЗБК прыйшоў, запрошаны на сход прадстаўнік ад Фэдэральнага аддзелу Шматлультуралізму. Кіраўнік Сходу, Віктар Касьцюкевіч, ураз перайшоў зь беларускае на ангельскую мову, і з годнасьцю прыгожа прывітаў госьця.

Калі Касьцюковічы пасяліліся ў Слуцку, Віктар стаў незаменным наглядчыкам за грамадзкім там домам. Паміж Таронтам і Слуцкам ляжыць Канадыйская прошча – Martyrs' Shrine in Midland, Ontario – дзе ад 1988 году й мы маем свой Беларускі Шрайн – беларускае сьвятое мейсца – зь Беларускім памятным Крыжам тысячагодзьдзя хрысьціянства ў Беларусі ды помнікам Памяці ахвяр камуністычнага тэрору ў Беларусі. Кожны год да беларускага сьвятога мейсца ў прошчы ў Мідлянд адбываюцца беларускія паломніцтвы, ў якіх амаль што год бралі ўдзел Віктар і Ірэна Касьцюкевічы. Пышныя букеты кветак з Ірэнінага гароду аддавалі пашану памяці Пакутнікам Беларусі, а прыгатаваныя ёю прысмакі цешылі паломнікаў у часе пікніку-полудня. Каля Беларускага Крыжа растуць, яшчэ маленькія хвойкі, якія мы з Ірэнай вырвалі ў лесе Слуцку й пасадзілі ля Беларускага Крыжа. Хвойкі будуць расьці, мужнець й шумам сваіх галінак будуць расказваць пра беларускі Слуцак у Канадзе і Вас, Дарагія Ірэна й Віктар Касьцюкевічы.

Скрозь і заўсёды Вы былі сьветлым і карысным зьявішчам беларускага жыцьця ў Канадзе. Ды ня толькі ў Канадзе – за мяжой. Віктар ужо да прыезду ў Канаду быў у Англіі сябрам Згуртаваньня Беларусаў у Вялікай Брытаніі. Пасьля, ужо тут браў удзел і вазіў нас на Сустрэчы Беларусаў Паўночнае Амэрыкі ў ЗША. Уклад Вашай працы й душы ў жыцьцё беларускае, як зерні кінутыя ў ніву, давалі й будуць даваць плён.

Мы будзем Вас памятаць у малітвах і ў БАПЦ у Таронта, і ў часе Паломніцтваў да Беларускага памятнага комплексу ў Мідлянд, Онтарыё.

Вечны Вам Супакой й Вечная Памяць!
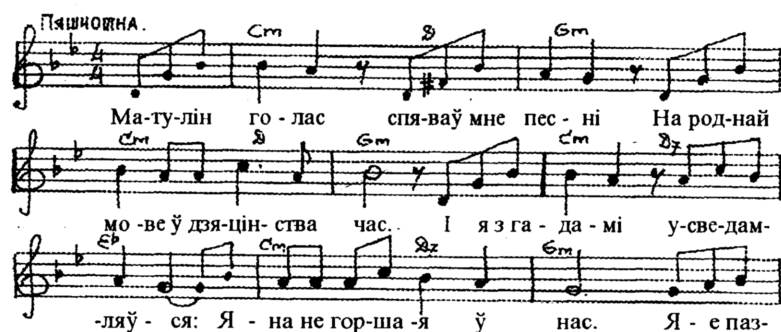
Шчырыя спачуваньні Вам, Дарагія Тарэса, Леанард і Вашыя нашчадкі. Вашая балючая страта ёсьць ня толькі Вашай, а таксама й нашай.
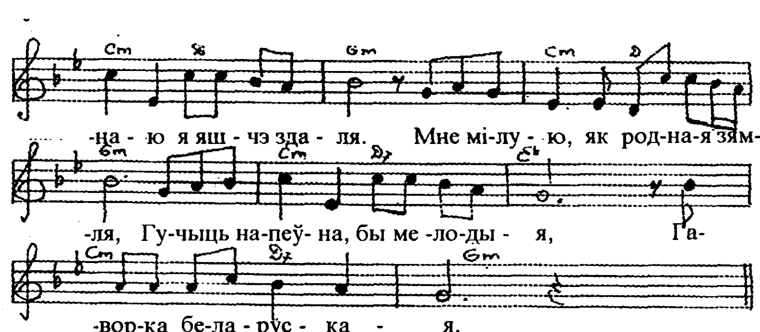
Ад імя Каардынацыйнага Камітэту Беларусаў Канады Раіса Жук-Грышкевіч

Давайце спяваць па-беларуску

ГАВОРКА БЕЛАРУСКАЯ

Музыка і словы Міхася Скундзя

Матулін голас спяваў мне песні
На роднай мове ў дзяцінства час.
І я з гадамі ўсведамляўся:
Яна не горшая ў нас.

Прыпеў:
Яе пазнаю я яшчэ здаля.
Мне мілую, як родная зямля,
Гучыць напеўна, бы мелодыя,
Гаворка беларуская.

Ёй карыстаўся мой дзед, мой прадзед
Ад першых да апошніх дзён.
І як ёй мне, нашчадку, здрадзіць?
Ім здрада будзе як праклён.

Прыпеў.

Жывая кніга прыроды

Для педагогаў дашкольных установ. Укладальнік Ірына Марачкіна

СМАРЖОК

З моху выбіўся смаржок,
Пахінуўшыся набок.
Ён глядзеў кудысьці ўбок.
Вось крутнулася вавёрка
На сасонцы ля пагорка,
Лёгкі хвосцік, нібы пёрка:
- Што за грыб? Ён малады,
А маршчыны ў тры рады,
І гарбаты і худы.
Тупнуў дрозд, задраўшы хвост:
- Невялікі грыб на рост,
Мае ж ён вялікі кошт.
Ты, вавёрачка, не смейся,
Сядзь ля грыба і пагрэйся… -
Сам на цёплы мох усеўся:
- Не такі ўжо грыб бядак,
Шмат маршчынак - гэта так,
Ды цудоўны ён на смак.

Станіслаў Шушкевіч.

ГНЯЗДЗЕЧКА

Я знайшоў за рэчкай
Куст парэчак,
А пад ім гняздзечка –
Пяць яечак.
Днём, як вартавы, я
Там, пры птушках,
Сню яечкі тыя –
У вяснушках.
Не сказаў нікому,
Дзе гняздзечка,
Сам не ўзяў дадому
Ні яечка.
Як разгорнуць крылы
Птушаняты,
Вам сакрэт адкрыю,
Дашкаляты:
Пакажу за рэчкай
Куст парэчак,
А пад ім гняздзечка –
Без яечак.

Мікола Маляўка.

БУСЕЛ

Даўганогі землямер
Схапіў жабу за каўнер.
Па траве павалачыў,
У канаве намачыў,
Вострым носам дзеўбануў
Уздыхнуў і – праглынуў.

Васіль Вітка.

КВЕТКА – СОН У ЦІХІМ ЛЕСЕ

Кветка-сон зачаравала
Усе дубы, бярозы ў лесе.
Нібы сну было ім мала,
Калі плыў па небе месяц.
Ён свяціў. Спускалі веццe
Ліпы, вольхі, елкі, хвоі…
А цяпер жа сонца свеціць,
Ды яны ў нямым спакоі.
Над крыніцай спіць каліна,
І асіна спіць старая,
І сагнулася ляшчына,
І вярба, як нежывая.
Салаўя не зачаруе,
Бо спявае калыханку,
І зязюля не кукуе,
Бо заснулі сёння зранку.
Кветка-сон зачаравала
Майскім ранкам лес зялёны,
На паляны, на прагалы
Пахілілі дрэвы кроны.

Станіслаў Шушкевіч.

МАЙСКІ ЖУК

Пад бярозай ветрык змоўк,
Ды трапечацца лісток,
Ні на момант не сціхае:
Майскі жук яго гайдае:
- Што ты робіш тут, жучок?
- Ах, сусед, дзівак ты гэткі!
Выразаю я сурвэткі.
- Дзе ж абрэзачкі, жучок?
- Не смяціць жа, павучок,
Я абрэзачкі глытаю
І вадою запіваю.
Прашаптаў ледзь-ледзь лісток:
- Ветрык, родны мой браток,
Скінь абжору на траву,
Я пад сонцам ажыву.

Ніна Галіноўская.

ЛАСТАЎКА

Зеляneў пявучы май,
Да зямлі прыпаўшы.
Закахаўся папугай
У ластавачку нашу.
Не пяюн, а лапатун.
Рыжы, як з пажару,
Можа, ён і прыгажун,
Ластаўцы – не пара.
Ластавачка над зямлёй
Нізка пралятала
І на мове на сваёй
Гэтак шчабятала:
- Вопратку тваю хвалю,
Гонар – паважаю.
Усё ж, скажу,
Я не люблю
Розных папугаяў,
Што дзяцей пужаюць.
Калі хочаш з намі жыць,
Есці нашы мушкі,
Навучыся гаварыць
Лепш па-беларуску.

Ларыса Геніюш.

НАШЫ ПТУШКІ

У нашым краі – Беларусі –
Ёсць буслы, сарокі, гусі,
Качкі, чыбісы, саколкі,
Чаплі, совы, перапёлкі,
Каршуны, сіваваронкі,
І шчыглы, і жаваронкі,
Галкі, крумкачы, вароны,
Галубочкі нахахлёны,
Дзятлы, чыжыкі, зязюлі,
Кулікі, сяўцы, жаўнулі,
шпакі, зяблікі, цяцеры,
Курапаткі пер'ем шэры,
Ластаўкі і верабейкі,
І сініцы, салавейкі,
Сойкі, пігіліцы, удоды,
Што лятаюць без ахвоты.
Каля рэчак, на лужайках
Ёсць глушцы, стрыжы і чайкі,
І вядуцца на балотах
Жураўлі ў густых чаротах;
Па надворку, каля хаты,
Ходзяць куры й кураняты.
Хто сакоча, хто кудахча,
Хто па стрэхах спрытна скача,
Хто на кусціку ў садочку,
Хто на полі, хто ў лясочку,
Хто высока ў паднябессі
Моўчкі ўецца або з песняй:
Пахнуць хорам – не здзівіцца.
Ёсць дзе пець і весяліцца.

Алесь Гурло.

ЗАЙЧЫКІ

Казка

Селі два зайчыкі ў лясочку пад бярэзінкаю, грэюцца на сонейку і гутараць.

А ў лясочку так добранька!.. Мушкі гудуць, адна за адною ганяюцца, крыльцамі звоняць, як бы смяюцца. А там дроздзік пасвіствае, хлопчыка Піліпку падражнівае:

- Пілiп! Піліп!

А Піліпка па верасочку з кошыкам ходзіць, на баравічкі прыглядаецца.

Яшчэ далей зязюлька кукуе.

Ну так ясна, цёпла, весела!

Але нявесела зайчыкам, нявясёлыя гутаркі іх.

- Ох, якая горкая долечка наша, - кажа адзін зайчык.

- Бойся кожны дзянёчак, трасіся кожную часінку, хадзі, прыслухоўвайся, ці не ходзіць вораг твой блізка.

- А колькі ў вас ворагаў? Хто толькі не крыўдзіць нас, бедных зайчыкаў?

- Крыўдзяць нас людзі, крыўдзяць звяры; нават птушкі-драпежнікі – каршуны, совы, пугачы – і тыя нас, зайчыкаў, ушчуваюць.

- І як бараніцца нам ад злых нашых ворагаў? Чым ратавацца? Адна толькі на-дзея на нашы ножкі: выбавяць з бя-ды, - наша шча-сце, а не выбавяць – прапала наша скурка!

І заплакалі горкенька зайчыкі.

Плачуць і слёзкі лапкамі выціраюць.

- Ці ж можна нам жыць на свеце? – кажа другі зайчык. – Ніхто не баіцца нас, ну, ніхтосенькі!.. Пойдзем, хіба, ды ў ваду кі-немся.

Наплакаліся, надумаліся бед-ныя зайчыкі і пайшлі ў возера тапіцца з гора. Прыйшлі да возера, прыпыніліся, развіталіся. Да самага беражка падышлі, каб у ваду кінуцца, аж бачаць - скок жаба на купіну: убачыла зайчыкаў і спалохалася.

- Эге, – кажа адзін зайчык, – ёсць жа на свеце стварэнні, што і нас баяцца. Відаць, ім яшчэ цяжэй на свеце жыць. Глянулі зайчыкі адзін на аднаго і пабеглі назад у лясок.

ЗАГАДКІ

З-пад снегу выйшла,
Расцвіла, і так,
Што аж зіма ўцякла.
(Пралеска.)

Стракаты, крылаты –
Руплівец лясны,
Лекар заўзяты
У хворай сасны.
(Дзяцел.)

Працаўніца шчыравала,
Мех арэхаў назбірала.
І грыбоў шмат насушыла,
Спелых шышак нанасіла,
Прыхавала ўсё ў дупло,
Каб зімой на стол было.
(Вавёрка.)

Рэдактар Станіслаў Суднік

Заснавальнік: ТБМ імя Францішка Скарыны.
Пасведчанне аб рэгістрацыі: № 83 ад 28 чэрвеня 1996 г.
Адрас рэдакцыі: 220005, г. Менск, вул. Румянцава, 13.
Адрас для паштовых стасункаў: 231300, г. Ліда-2, п/с 7.
E-mail: ns@lida1.lingvo.grodno.by
WEB-старонка: http://tbm.org.by/ns/

Рэдакцыйная калегія:
Людміла Дзіцэвіч, Алесь Гурыновіч, Ірына Марачкіна, Леакадзія Мілаш, Язэп Палубятка, Алесь Петрашкевіч, Уладзімір Содаль, Станіслаў Суднік, Павел Сцяцко, Алег Трусаў.

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі
Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.
231300, г.Ліда, вул. Ленінская, 23.
Газета падпісана да друку 22. 05. 2000 г.
Наклад 3200 асобнікаў. Замова № 1313
Падпісны індэкс: 63865.
Кошт падпіскі: 1 мес.- 147 руб., 3 мес.- 441 руб.
Кошт у розніцу: 35 руб.